

(80) V. VERSTEGEN, Het Cijns- en Renteboek van 1503 van de Kerk van Lokeren. *Annalen van de Oudheidk. Kring van het Land van Waas*, LVI (1948) 1-72.

(81) J. HENDRICKX, Fragmenten van oude Leuvense stadrekeningen over de bouw van het stadhuis (1448). *Leuv. Bijdr.*, XXXVIII (1948) 1-17.

De Plaatsnamenstudie in 1948

door H. J. VAN DE WIJER, H. DRAYE
en K. ROELANDTS.

Vooraleer de onomastische bedrijvigheid hier te lande, in de loop van het jaar 1948, in haar geheel te overzien, moge ook ditmaal een kort samenvattend overzicht voorafgaan van het vruchtbare werk door de beide leidende organismen op het gebied der naamkunde verricht, alsmede van de belangrijkste feiten waaruit een steeds groeiende belangstelling voor de Onomastiek te onzent is gebleken.

Het XXIIe deel der *Handelingen* van de *Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie* (1) bevat ook voor het jaar 1948, benevens het dankbaar In Memoriam door H. J. VAN DE WIJER gewijd aan de nagedachtenis van de betreunde eerste voorzitter der Commissie, errijksarchivaris-generaal Dr J. CUVELIER (nr 7a), twee uitvoerige bibliografische overzichten, nl. over de plaatsnamenstudie in 1947 door H. J. VAN DE WIJER en H. DRAYE (nr 8) en over de persoonsnamenstudie door K. ROELANDTS (*Bibl. Persn.*, nr 12). Voorts van de hand der Vlaamse leden van de Commissie : het derde stuk (*Zele*)

(1) De jaargangen X (1936) – XX (1946) van de *Handelingen* werden besproken door P. C. in *Romania* LXX (1948), 113-21; het Nederlands gedeelte van de jaargangen XX (1946) en XXI (1947) door M. GYSSELING in *Rev. phil.* XXVI (1948), 858-60.

van de samenvattende, geografisch bewerkte studiën over bepaalde toponymische bestanddelen door J. LINDEMANS (nr 4); een belangrijke bijdrage door A. CARNOY over „Onvaste gronden in de toponymie” (nr 13) en mede van dezelfde schrijver, in het Franstalig gedeelte en aansluitend bij zijn vroegere bijdrage „Van Gent tot Genepiën” (*Bibl.* 1947, nr 11), de samenvatting van een lezing in de Commissie over „Les noms des confluent dans les langues celtiques” (nr 12); ten slotte een korte aantekening over een lezing door A. VAN LOEY over *Dieweg* (nr 17).

Onder de studiën der Waalse leden, vestigen wij in het bijzonder de aandacht op het jaarlijks overzicht van É. LEGROS „La philologie wallonne en 1947” (1), alsmede op het vervolg door J. HERBILLON van de bijdragenreeks „Toponymes hesbignons” (inz. het betwiste *ster*) (nr 22). Bovendien vermelden wij nog de Waalse monografie „Toponymie d’Harmignies”, die eens te meer het bewijs levert dat onze Waalse vakgenoten het terrein systematisch

(1) Zie vooral: Toponymie, blz. 432-43, Anthroponymie, blz. 443-46.

Vgl. ook O. JODOGNE - J. HERBILLON - F. STÉVART, Bibliographie dialectologique belgo-romane. *Dial. belgo-rom.* VI (1947), 1*-69*.

De toponymische bijdragen worden vermeld op blz. 9*-11*; 35*-38*.

In aansluiting hiermede moge ook verwezen worden naar de volgende publicaties over Romaanse plaatsnamen:

ADIGARD DE GANTRIES, J. — Les noms de lieux de l’Orne attestés entre 911 et 1066. 1948.

GROS, A. — Dictionnaire étymologique des noms de lieux de la Savoie. *Aiguebelle*, s. d.

Rec. Y., *R. Rev. hist. eccl.* XLIII (1948), 666-67.

HUEZ, A. — Le langage des noms de lieux. *Tour. Club* LIV (1948) 43-45.

NICOLAÏ, A. — Chronique de toponymie XLIII. Les Mardelles gauloises en Gironde. *Rev. ét. anc.* L (1948), 112-21.

ROHLFS, G. — Italienische Strassenamen. *Arch. Stud. neu. Sprachen* CLXXXV (1948), 75-103.

FALC’HUN, F. — Une enquête toponymique en Bretagne celtique: le cadastre de la Basse-Bretagne. *Onomastica* II (1948), 161-73.

blijven onderzoeken en, ten slotte, de samenvatting van een lezing door M. YANS „Au service du philologue” over bepaalde archivalia, die ook voor de Vlaamse naamkundigen belang opleveren.

Op 7 November 1948 werd ons medelid prof. A. CARNOY te Leuven gehuldigd ter gelegenheid van zijn 70e verjaardag. Overeenkomstig de wens van de Jubilaris werd geen feestbundel uitgegeven, maar hebben zijn talrijke vrienden bijgedragen om de drukkosten van een nieuwe uitgave van CARNOY’s zeer verdienstelijk „Dictionnaire étymologique” (zie laatst *Bibl.* 1947, nr 1) te helpen dekken (1). Deze beschikking komt in de eerste plaats de naamkundige wetenschap ten goede en verplicht ons tegenover prof. CARNOY tot oprechte dank. Over de viering zelf, die zeer geslaagd mag heten, werd een mooi gedenkboek (2) uitgegeven, met o. m. een beknopt overzicht van de grote verdiensten van de Jubilaris op het gebied van de plaatsnamenstudie (blz. 29-31) en een „Bibliographie der werken van prof. dr A. Carnoy” (blz. 55-66), beide van de hand van doc. A. J. VAN WINDEKENS, de uitgever van het gedenkboek. Hier vindt men bovendien (blz. 44-45) de tekst van het Huldeadres dat, uit naam van de Kon. Commissie voor Toponymie en Dialectologie, aan de Jubilaris door prof. H. J. VAN DE WIJER werd aangeboden (3).

(1) De nieuwe bewerking, aanzienlijk uitgebreid, is intussen verschenen onder de titel „Origines des noms des communes de Belgique y compris les noms des rivières et principaux hameaux” I-II (*Louvain*, 1948-49). De inhoud van dit waardevol werk zal volgend jaar besproken worden.

(2) Professor Carnoy-hulde — Manifestation en l’honneur de M. le professeur Carnoy. *Leuven*, 1949.

(3) Wij vermelden hier tevens nog twee lezingen welke op 9 Mei en op 14 November 1948 door prof. A. CARNOY in de sectie voor Klassieke Filologie van de „Société pour le progrès des études philologiques et historiques” te Brussel werden gehouden, resp. over de pln. *Hoyoux* en *Mehaigne* en over de „Vocabulaire oro-

In ons vorig overzicht mochten wij er met voldoening op wijzen dat, op de algemene slotvergadering van het IIe Internationaal Congres voor Toponymie en Anthroponymie (Parijs, Juli 1947) (1), aan de aanwezige Belgische naamkundigen met eenparige stemmen de vererende taak werd opgedragen het IIIe Congres in het jaar 1949 te Brussel in te richten.

Het voorstel vond in de schoot van de Commissie enthousiaste instemming, zodat zonder verwijl tot de samenstelling van een inrichtend Comité werd overgegaan (2).

De grondslagen van het Congres werden, na raadpleging van vooraanstaande buitenlandse vakgenoten definitief vastgelegd in de loop van talrijke vergaderingen van dit Comité in het jaar 1948, terwijl een bijzondere aandacht werd besteed aan de samenstelling van een Erecomit , inzonderheid wat betreft de vertegenwoordigers der naamkundige wetenschappen in het buitenland, mede met het oog op de oprichting van een Internationaal Comité voor Onomastische Wetenschappen.

Niet ten onrechte, menen wij, worden op dit IIIe Congres hoopvolle verwachtingen gebouwd, vooral dan wat

graphique de la basse latinit ". Zie *Rev. phil.* XXVI (1948), 801-02 en *Rev. phil.* XXVII (1949), 396.

(1) Zie over dit IIe Congres :

LEGROS,  . — Deuxième Congrès international de Toponymie et d'Anthroponymie (Paris, 1947). *Rev. Phil.* XXVI (1948), 1245-47.

Met kort overzicht van de gehouden lezingen.

LETROYE, M. A. — Deuxième Congrès international de Toponymie et d'Anthroponymie (Paris, 15-19 juillet 1947). *Bull. soc. roy. b. géogr.* LXXII (1948), 125-34.

WIJER, H. J. VAN DE — Het IIe Internationaal Congres voor Toponymie en Anthroponymie (Parijs, Juli 1947). *Med. Ver. Naamkunde* XXIII (1947), 75-76.

(2) Als voorzitters fungeren : Prof. H. J. VAN DE WIJER (Leuven) en Dr J. HERBILLON (Elsene) ; als secretarissen : Prof. H. DRAYE (Leuven) en Prof. O. JODOGNE (Leuven) ; als penningmeester : Dr M. YANS (Luik).

betreft de zo dringend geboden internationale samenwerking op onomastisch gebied (1).

Het *Instituut voor Naamkunde* te Leuven publiceerde in het XXIVe deel van zijn *Mededelingen* (1948) als eerste bijdrage, de heuglijke mededeling door M. SCHÖNFELD van de stichting der Nederlandse „Commissie voor Naamkunde” (zie blz. 297), die op 4 Mei 1948 haar eerste constituerende vergadering hield ; de voortzetting door H. DRAYE van zijn bespreking van SLICHER VAN BATHS „Mensch en land in de Middeleeuwen” (nr 51) ; een korte bijdrage door H. J. VAN DE WIJER (nr 37) over „De spelling der Vlaamse gemeentenamen” (met de lijst der voorgestelde wijzigingen voor de spelling der Vlaamse gemeentenamen en een bijlage uit J. L. PAUWELS' Toelichting bij de nieuwe spelling, *Antwerpen*, 1946), in verband met de onhoudbare overgangsbepalingen van het jongste spellingsbesluit betr. de Nederlandse aardrijkskundige benamingen, — met de conclusie uit PAUWELS : „Het middel om al deze moeilijkheden met een slag uit den weg te ruimen is vrij eenvoudig : op de aardrijkskundige namen zo spoedig mogelijk de gewone spellingregels toepassen !” (2).

Voorts een anthroponymische studie door L. DE MAN

(1) Over de inrichting van het Congres en de belangrijkste onderwerpen die aan de deelnemers ter bespreking werden aanbevolen, werden de belangstellenden ingelicht in een eerste rondschrijven, waarvan de tekst (met de samenstelling van het Bescherm- en het Erecomit ) werd overgenomen in een korte bijdrage door H. J. VAN DE WIJER, Het IIIe Internationaal Congres voor Toponymie en Anthroponymie (Brussel, Juli 1949), in *Med. Ver. Naamk.* XXIV (1948), 78-80.

Zie ook X., Troisième Congrès International de Toponymie et d'Anthroponymie. *Rev. phil.* XXVI (1948), 1181-82.

(2) Mogen wij hier nog eens de, hopen wij, niet onbescheiden noch vermetelete verwachting uitspreken, dat ook in Noord-Nederland het vraagstuk opnieuw aan de orde zou worden gesteld : de „overgangsbepalingen” in kwestie zullen in het Noorden wel niet minder hinderend voorkomen dan bij ons.

over „De bijstelling met „dictus” en het probleem van de vaste familienaam” (*Bibl. psn.*, nr 8); het tweede stuk van K. ROELANDTS over „Het naamkundig onderzoek in Skandinavië” (nr 6), nl. over de Koninklijke Commissie voor Toponymie in Zweden die in 1952 op plechtige wijze haar vijftigjarig bestaan zal herdenken; een „In Memoriam J. CUVELIER” door H. J. VAN DE WIJER (nr 7a) en, van dezelfde schrijver (met H. EPPE), een verdere bijdrage (gemeente Welkenraat) over het N. O. der provincie Luik (nr 24) en een korte mededeling over het IIIe Internationaal Congres voor Toponymie en Anthroponymie, dat in 1949 te Brussel zal ingericht worden.

Dat deze jaargang, benevens de bovenvermelde bijdrage van Dr M. SCHÖNFELD, tevens twee merkwaardige studiën van Noordnederlandse vakgenoten mocht publiceren, nl. een anthroponymische door K. FOKKEMA (*Bibl. psn.*, nr 2) „Een en ander over Friese achternamen” en een toponymische door A. WELJEN over „Noordbrabantse plaatsnamen”, waarvan een eerste stuk reeds in de vorige jaargang (zie verder blz. 302-03) was verschenen, stemt ons tot bijzondere vreugde met het oog op een vruchtbare samenwerking tussen Noord en Zuid (1).

Als verdere uitgaven van het Instituut verschenen dit jaar: in de serie „Brabantse plaatsnamen” der *Toponymica*, als tiende stuk, de rijk geïllustreerde „Toponymie van

(1) Wij mogen hierbij verwijzen naar een der laatste zinsneden uit de bovenvermelde bijdrage van M. SCHÖNFELD: „Veelomvattend is het werk dat voor ons ligt; veler hulp zal daarbij nodig zijn. Maar het belangrijkste zal bij dit laatste zijn: te komen tot principiële en praktische samenwerking met het Zuiden.”

Dat dit geen ijdele verwachting is geweest, blijkt uit het in de loop van dit jaar getroffen besluit: „dat het Leuvense Instituut en het Amsterdamse Bureau op de nauwste wijze zullen samenwerken, wat o. a. daarin tot uiting zal komen dat de Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven van 1950 af voor gemeenschappelijke rekening zullen worden uitgegeven” (*Verlag Commissie v. Naamkunde*, 1948, blz. 6).

Dworp” door J. LINDEMANS en C. THEYS (1); in de *Bijlagen* bij de *Mededelingen*, vooreerst „De plaatsnamenstudie in 1947” door H. J. VAN DE WIJER en H. DRAYE (Bijl. XXV) en „De persoonsnamenstudie in 1947” door K. ROELANDTS (Bijlage XXVI), een anthroponymische studie van L. DE MAN over „Middeleeuwse titulatuur” (Bijl. XXIV) en een bijdrage door J. LINDEMANS „Volkskunde en Toponymie” (Bijl. XXVII), resp. overgenomen uit *Eigen Schoon en de Brabander* en de *Miscellanea J. Gessler*.

Ook in het afgelopen jaar zou het Instituut, in opdracht van de Commissie, naast het gewone toponymische en anthroponymische werk, de taak op zich nemen de Regering van advies te dienen, betr. de aanvragen van de gemeentebesturen tot wijziging van bepaalde straatbenamingen. Het blijkt intussen dat op menige plaats het besef is doorgedrongen dat ook deze „minor names”, zo vaak welsprekende getuigen van een historisch of folkloristisch verleden, met passende eerbied moeten behandeld worden, zodat zelfs uitgestorven benamingen naar aanleiding van nieuw getrokken verkeerswegen tot nieuw leven konden geroepen worden (2). Elders moesten wij echter weer vaak te keer gaan tegen de ergerlijke manie om oud historisch goed te laten verdwijnen ten behoeve van plaatselijke beroemdheden, waarvan de benamingen uiterst zelden mondgemeen worden en derhalve na korte tijd weer even gemakkelijk bij administratieve maatregel

(1) In gedeeltelijk opnieuw bewerkte vorm overgenomen uit de „Geschiedenis van Dworp” door C. THEYS (*Brussel*, 1948), een der talrijke historische dorpsmonografieën die in de laatste jaren in Vlaanderen aan de dagorde schijnen te staan: een heuglijk verschijnsel, dat een grondiger kennis van ons volksverleden zeer ten goede komt.

(2) Onder de ± 25 aanvragen van dit jaar, mogen de gemeentebesturen van *Assche, Melsele, Schore, St.-Kruis, Waanrode* en *Wuustwezel*, wegens hun klaar inzicht, met ere vermeld worden.

door een even weinig volkse benaming worden vervangen. Het hoeft wel niet gezegd te worden dat in dezen steeds met gepaste strengheid wordt geadviseerd, om te vermijden dat in afzienbare tijd hele wijken er als een doodgewoon telefoonboek zouden gaan uitzien.

Op gezag van de Commissie en optredend uit naam van verschillende medeleden, kon H. J. VAN DE WIJER, lid van de „Hoge Raad voor de Statistiek”, door bemiddeling van dit lichaam, van het Ministerie van Economische Zaken verkrijgen, dat de naamstroken van de individuele telformulieren der laatste volkstelling (31 December 1947) ditmaal niet, zoals vroeger, zouden worden vernietigd, maar ter beschikking van de belangstellende naamkundigen gehouden worden. De mogelijkheid wordt op dit ogenblik overwogen, zo de voor dit doel vereiste (aanzienlijke) financiële middelen kunnen gevonden worden, dit kostbare materiaal te verwerken tot een algemeen repertorium der familienamen in België, dat niet alleen in taalkundig, maar ook in demografisch opzicht van zeer groot belang zou blijken. Het ligt voor de hand dat de uitvoering van een dergelijk omvangrijk werk zou dienen te geschieden onder de hoede en de leiding van een Belgisch interuniversitair Centrum (1).

Ten slotte moge hier ook hulde gebracht worden aan de talrijke organen van geschied-, heem- en oudheidkundige verenigingen in onze verschillende provinciën, niet het minst ook aan het Bestuur der provincie Oost-Vlaanderen (om de uitgave van haar *Cultureel Jaarboek*), die de be-

(1) In Nederland werden de register-contrôlestroken van de telformulieren der volkstelling van 31 Mei 1947 afgestaan aan de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam, om door haar te worden bewaard; zij zijn voorlopig alfabetisch naar gemeenten geordend.

langstelling voor naamkundige problemen in grote mate bevorderen.

* * *

Evenals in de vorige overzichten wordt hieronder de onomastische bedrijvigheid in de Germaanse landen bondig overzien.

In Noord-Nederland kreeg in het verlopen jaar een passende organisatie voor de beoefening van de naamkunde haar definitieve vorm. In het „Verslag van de Commissie voor Naamkunde over 1948” wordt gemeld dat deze op 10 Mei 1948 werd ingesteld „met het doel, het wetenschappelijk onderzoek van Nederlandse plaats-, veld-, persoons- en familienamen in de ruimste zin van het woord te bevorderen en hiertoe een bureau in het leven te roepen” (1). De Commissie, waarvan de Meester der Noordnederlandse naamkundigen, Dr M. SCHÖNFELD, tot voorzitter en Dr P. J. MEERTENS tot secretaris werden aangeduid, is er in geslaagd de nodige contacten tot stand te brengen met een aantal Noordnederlandse instellingen, zoals het Kon. Nederl. Aardrijkskundig Genootschap, de Fryske Akademy, de Stichting voor Bodemkartering en tevens met het Instituut voor Naamkunde te Leuven (2), zodat voor de toekomst een zeer ruime samenwerking verzekerd is.

De Commissie heeft in 1948 een tweede toponymische vragenlijst over de namen van gras-, wei- en hooilanden uitgezonden (3), zij ontving de register-contrôlestroken

(1) Zie ook M. SCHÖNFELD, Een „Commissie voor Naamkunde” in Nederland. *Med. Ver. Naamkunde XXIV* (1948), 1-3.

(2) Zie H. J. VAN DE WIJER, Bij een verheugend nieuws. *Med. Ver. Naamkunde XXIV* (1948), 3.

(3) De documentatie over de Nederlandse terreinnamen die door de eerste toponymische vragenlijst in 1946 en 1947 werd ingezameld, is bewerkt in de merkwaardige studie van M. SCHÖN-

van de telformulieren van de volkstelling van 31 Mei 1947, terwijl op het Bureau een begin werd gemaakt met het inrichten van een bibliotheek en met het samenstellen van een bibliografie van de Nederlandse naamkunde.

Een verheugend feit voor de Nederlandse naamkunde is de thans regelmatige (1) publicatie van de *Nomina Geographica Neerlandica* waarvan in 1948 het XIIe deel verschenen is. Behoudens het reeds verleden jaar besproken bibliografisch overzicht van M. SCHÖNFELD „Het onderzoek der plaatsnamen van Nederlandse oorsprong in de laatste jaren” (2), werden in deze aflevering de volgende bijdragen opgenomen :

LESSEN, J. H. VAN — Over de geschiedenis van de aardrijkskundige naam *Quelpart*. *Nom. Geo. Neerl.* XII (1948), 121-28.

Het *Quelpaertseiland* (Korea) werd door Nederlanders aldus genoemd naar een speciaal type van 17^e-eeuws scheepstype *quelpaert*.

FELD, Veldnamen in Nederland (Mededelingen Kon. Ndl. Ac. v. Wet., afd. Letterk., Nieuwe reeks, dl XII, 1). *Amsterdam*, 1949, waarop wij thans reeds de aandacht vestigen.

(1) Zopas kwam het XIIIe deel (1949) van de *Nomina* van de pers.

(2) *Nom. Geo. Neerl.* XII (1948), 1-15.

Bibliografische inlichtingen over de Nederlandse en Friese naamkunde vindt men verder in de volgende bijdragen :

FOKKEMA, K. — Frysk stúdzjewurk fan 1944-48. *It Beaken* X (1948), 66-78.

Bespreekt naamkundige publicaties op blz. 71-72.

HELLINGA, W. Gs. — Questions de toponymie hollandaise et frisonne. *Onomastica* II (1948), 81-86.

MEERTENS, P. J. — Nederlandse filologie, in : Geestelijk Nederland 1920-1940 (*Amsterdam-Antwerpen*, z. j.), 1-21.

Met beknopt overzicht over de toponymie en anthroponymie, op blz. 19-20.

SLICHER VAN BATH, B. H. — Guide to the work of Dutch mediaevalists 1919-1947. *Speculum* XXIII (1948), 236-66.

Zie over de naamkunde, blz. 240-41.

MOERMAN, H. J. — Plaatsnamen van de Oost-Veluwe. *Nom. Geo. Neerl.* XII (1948), 16-39.

O. m. over *Lier*, *vleken* en *veken*.

MULLER, J. W. (†) — Stichtsche plaatsnamen naar oorsprong en beteekenis onderzocht. *Nom. Geo. Neerl.* XII (1948), 54-91.

Vooreerst over de naam *Utrecht*, vervolgens over oude wijknamen der stad (o. m. *Stathe*) en talrijke plaatsnamen van het Stichtse platteland, waaronder *Gooi*, *-ko(o)p*, *-kote(n)/-kate(n)*, *Lieendaal* (vgl. *Brab. Leejdaal*), *Pol(l)anen*, *Vianen*, *Weerd*, *Wijk*, enz.

— *Urk*. *Nom. Geo. Neerl.* XII (1948), 92-96.

Etymologie van de naam : „bruinvissen- of varkens-eiland”?

SCHÖNFELD, M. — Nes, Middelharnis. *Nom. Geo. Neerl.* XII (1948), 40-53.

Grondige studie over het simplex *Nes(se)* en samenstellingen met *-nes(se)* of *-nis(se)*, in en buiten Nederland.

SLICHER VAN BATH, B. H. — Kanttekeningen bij de Drentse plaatsnamen van W. de Vries. *Nom. Geo. Neerl.* XII (1948), 104-20.

O. m. over *curtis*, *curia* en *mansus*; *hoeve* en *hof*; allerlei „Frisismen”; enz.

— Plaatsnaamkunde als historische bron. *Nom. Geo. Neerl.* XII (1948), 97-103.

Over de verkeerde methodes die vroeger werden toegepast en de nieuwe methodes waardoor dergelijke vergissingen te voorkomen zijn (1).

De „Stichting voor Bodemkartering” te Wageningen publiceerde in 1948 het tweede boekdeel van *Boor en Spade*

(1) Ten slotte moge inzonderheid de aandacht gevestigd worden op het register van *Nom. Geo. Neerl.* XI-XII, samengesteld door L. H. VAN VESSEM en verschenen in *Nom. Geo. Neerl.* XII (1948), 129-48.

(*Utrecht*, 1948), waarin na een overzicht van de werkzaamheden gedurende het jaar 1947, een aantal beschrijvingen van karteringen worden opgenomen, waarbij vaak de geesteswetenschappen betrokken zijn (1). Een aantal in andere tijdschriften gepubliceerde bijdragen worden in het jaarboek herdrukt (2), terwijl vier oorspronkelijke stukken (3) dit waardevol boek besluiten.

Bovendien verschenen in 1948 de eerste twee delen van een nieuwe reeks, uitgegeven door de Stichting voor Bodemkartering :

PIJLS, F. W. G. — Een gedetailleerde bodemkartering van de gemeente Didam (Bodemkartering van Nederland, I). 's-Gravenhage, 1948, met kaarten.

Zie vooral de hoofdstukken over de „Begroeiings- en gebruiks-

(1) Zie o. m. LIERE, W. J. VAN — De bodemkartering in Epe. *Boor en Spade* II (1948), 21-26.

Met archeologische bijzonderheden over grafheuvels, urnenvelden, celtic fields, oude wegen, enz.

SCHIJEN, J. M. — De bodemkartering in het Land van Heusden en Altena. *Ibid.*, 49-51.

De Elisabethsvloed en haar gevolgen voor de bodemgesteldheid. VLAM, A. W. — Historische geografie. Uit een oud belastingecohier. *Ibid.*, 58-62.

MODDERMAN, P. J. R. — Het oudheidkundig onderzoek bij de Stichting voor bodemkartering. *Ibid.*, 68-69.

(2) HOEKSEMA, K. J. — Verlande stroombeddingen in het rivierkleigebied en haar benamingen. *Ibid.*, 102-07.

EDELMAN, C. H. — Iets over veldnamen en perceleringen. *Ibid.*, 108-19.

Zie *Bibl.* 1947, blz. 168-69.

— Over de betrekkingen tussen oudheidkunde en bodemkunde. *Ibid.*, 135-38.

MODDERMAN, P. J. R. — De bewoningsgeschiedenis van de Bommelerwaard. *Ibid.*, 139-46.

LIERE, W. J. VAN — De Romeinse bewoning van het Westland. *Ibid.*, 147-49.

(3) VLAM, A. W. — Een en ander uit de geschiedenis van het platteland. *Ibid.*, 203-05.

MODDERMAN, P. J. R. — Oudheidkundige aspecten van de bodemkartering. *Ibid.*, 209-12.

DIEPEN, D. VAN — De „Kwadenaards”grond aan de Maaskant. *Ibid.*, 213-16.

geschiedenis van het gebied van de gemeente Didam” (blz. 59-70) en over het „Graslandonderzoek” (blz. 74-78). Een zeer belangwekkende bibliografie (blz. 113-16) en een aantal kaarten verhogen de waarde van deze bijdrage.

LIERE, W. J. VAN — De bodemgesteldheid van het Westland (Bodemkartering van Nederland, II). 's-Gravenhage, 1948, met kaarten.

Belangrijke bijdragen over de Nederlandse naamkunde zijn verder de volgende :

BEEKMAN, A. A. — De wateren van Nederland. Zie *Bibl.* 1947, blz. 170-71.

Rec. FOCKEMA ANDREAE, S. J. *Bijdr. Gesch. Ndl.* IV (1949), 138.

FOKKEMA, K. — De waardering van het Fries. *Groningen-Batavia*, 1948.

Openbare les bij de aanvang van zijn lessen als privaatsdocent aan de Univ. te Leiden. Handelt o. m. over de verhouding Fries-Engels en Fries-Saksisch, het Inguaeoons, enz., waarbij terloops ook enkele plaatsnamen ter sprake komen.

HAAN, T. J. W. R. DE — Toponymische sprokkels in Groningerland. *Miscell. Gessler*, 570-84.

Aanvullingen en verbeteringen bij de publicaties van W. DE VRIES, Drentse plaatsnamen (1945) en Groninger plaatsnamen (1946).

HARDENBERG, H. — De historische betekenis van plaatsnamen. *Ned. Archievenblad* LIII (1948/49), 17-29.

— Limburgse plaatsnamen en hun betekenis voor het oudheidkundig bodemonderzoek. *Arch. Limb.* LXXXIII (1947), 207 e. v.

HASSELT, R. VAN-WEIJNEN, A. — De plaatsnamen van Roosendaal. *Oudheidk. kring De Ghulden Roos, Jaarboek VIII* (1948) [*Roosendaal*, 1948], 11-206, met een kaart.

Deze degelijke toponymische monografie waarvan het histo-

risch gedeelte door R. VAN HASSELT en het taalkundig door A. WEIJNEN werd bewerkt, bevat als inleiding tot het glossarium, dat niet minder dan 2.694 items bevat, een historisch en topografisch overzicht, een beschrijving van de gebruikte bronnen, een aantal waardevolle beschouwingen over naamsverandering, verschillende mogelijkheden van naamsverklaring, naamstypen, cultuurhistorisch en geografisch aspect, en ten slotte een verklaring van de naam Roosendaal (1).

Rec. M(ICHELS), L. C. *Nieuwe eeuw*, 12-3-1949.

SCHREUDER, A. J. — Lijst van Nederlandsche plaatsnamen buiten de landsgrenzen. Zie *Bibl.* 1939, blz. 203.

Rec. LEENEN, J. *Lew. Bijdr. Bijblad XXXVIII* (1948), 19-20.

WEIJNEN, A. — Noordbrabantse plaatsnamen I. *Med. Ver. Naamk.* XXIII (1947), 73-74.

Behandelt de plaatsnamen Zundert, Geldrop, Lierop, Sambek en Zijtaart.

— Noordbrabantse plaatsnamen II. *Med. Ver. Naamk.* XXIV (1948), 61-66.

Behandelt de plaatsnamen Enschoot, Fijnaart, Huibergen, Wintelre, Borkel en Nieuwkuik.

WIJK, V. VAN (†) — Boerderijnamen. Over hun oorsprong, geschiedenis en betekenis. *Leiden*, 1948².

De tweede uitgave van deze populair-wetenschappelijke verhandeling over de meest typerende oude boerderijnamen in Nederland werd aanzienlijk uitgebreid (zie het Register blz. 219-30) en is evenals de eerste uitg. (1927) rijk geïllustreerd.

Uit Friesland, waar de naamkundige bedrijvigheid intussen (1949) zeer intens is geworden, ontvingen wij

(1) Van de hand van A. WEIJNEN verschenen in het weekblad *De Stem* 1948, een vijftigtal vulgariserende bijdragen over Brabantse plaatsnamen. Van dezelfde auteur ook: Het Katholicisme weerspiegeld in de Brabantse volkstaal in: *Donum lustrale univ. noviomagensi oblatum* [Nijmegen, 1948], blz. 195-229, waarin ook toponymisch en anthroponymisch materiaal voorkomt.

te elfder ure van Ds J. J. KALMA, secretaris van de „Toponymyske ofdieling fan it taelkundich wurkforbân fan de Fryske Akademy”, volgende bibliografische opgaven (1) :

BROERSMA, J. — Oude plaats- en landerijnamen onder Akkerwoude. *Nieuw Friesland III* (1948/49), nr 6 (blz. 6).

HALBERTSMA, H. — De Helpoartspoel ûnder Jutryp. *Nw Friesland III* (1948/49), nr 8 (blz. 3).

— Barrewiersterhim. *It Heitelân XXVI* (1948), 56.

— Oer it ûntstean fan de terpen. *Ib.* XXVI (1948), 130-31.

HUITEMA, T. — Hoe't de terpen der komd binne. *It Heitelân XXVI* (1948), 100-102.

— Hoe binne de terpen der komd? *Ib.* XXVI (1948), 193.

KALMA, J. J. — Op it Frijhôf to Ferwert. *Nw Friesland II* (1947/48), nr 28 (24 Januari 1948).

— Klokstouwelân. *Ib.* II (1947/48), nr 31 (14 Febr. 1948).

— De Spijkerboor. *Ib.* II (1947/48), nr 41 (24 April 1948).

— De Wijnkamp. *Ib.* II (1947/48), nr 43 (8 Mei 1948).

(1) Vooral in 1949 blijkt de belangstelling voor de Onomastiek in Noord-Nederland zeer te zijn toegenomen: in ons volgend jaar-overzicht zullen wij over het Friese „wurkforbân”, over de „Toponymyske werkgroep van de Veluwekring”, alsmede over de werking der heemkundige kringen in Noord-Brabant met gepaste uitvoerigheid berichten. Wij danken hier van harte Mej. A. W. VLAM, Dr P. J. MEERTENS, Ds J. J. KALMA en Insp. J. RENDERS om de nuttige inlichtingen die wij van hen mochten ontvangen.

Intussen willen wij niet nalaten reeds nu te vermelden: J. J. KALMA, Fryske Plaknammen I (*Ljouwert*, 1949), dat S. ten onrechte als een „weachstik” beschouwt, maar met de volkomen gerechtvaardigde wens dat „oaren him mei deselde leafde folge wille”.

- Pas op voor de geleerdheid. *Ib.* II (1947/48), nr 47 (26 Juni 1948).
- Alde lánnammen. *Ib.* III (1948/49), nr 2 (blz. 10).
- De Hel yn Fryslân? *Ib.* III (1948/49), nr 6 (blz. 3), nr 8 (blz. 3).
- It Blokkepaed lâns. *Pompeblédde* XIX (1948), 66-69.
- Hean lân. *Ib.* XIX (1948), 74-77.
- Lân, dat blinkend ut it wetter opkomt. *Ib.* XIX (1948), 113-16.
- Yn de Kraenlânnen. *Ib.* XIX (1948), 139-41.
- En it eart waerde foer. *It Beaken* X (1948), 124-27.
- Earherstel fan Snakkerbuorren? *It Heitelân* XXVI (1948), 218-19.
Met naamsverklaring.
- KARSTEN, G. — Over toponymie en nog wat. *It Beaken* X (1948), 50-58.
- MOLEN, S. J. VAN DER — Vluchtheuvels in Friesland. *De Vrije Fries* XXXIX (1948), 49-73.
Verspreiding over Friesland, tevens betekenissen van *wier*.
- Terpen en terpnammen. *It Heitelân* XXVI (1948), 148-49.
- POSTMA, O. — Oer merken, hânmerken, húsmerken. *It Beaken* X (1948), 35-45.
- Ploeggangen en hoevenstelsel. *De Vrije Fries* XXXIX (1948), 17-48.
- SIPMA, P. — Oer de namme Hjerbeam. *Pompeblédde* XIX (1948), 39-41.
- Iets over de namen, in : E. ZANDSTRA, *Het Princehof*. Amsterdam, 1948.

- TSJEPKEMA, H. — It lân. *Pompeblédde* XIX (1948), 132-38.
- VLIET, H. VAN DER — Op'e Liphuster heide. *It Heitelân* XXVI (1948), 105-07 (1).
- (1) In de hieronder opgesomde studiën en tijdschriftartikels zal men inlichtingen van taalkundige en historische aard voor de studie van de Nederlandse en Friese onomastiek kunnen vinden :
- BEZOEN, H. L. — Taal en Volk van Twente (Teksten en Stud. op het geb. van Taal, Stijl en Letterk., n. r. I). *Assen*, 1948.
- REC. BERG, B. VAN DEN. *Ts. Leid.* LXV (1948), 78-79.
- VERSTEGEN, V. *Lew. Bijdr. Bijbl.* XXXVIII (1948), 67-68.
- BOEREN, P. C. — Geschiedenis der Nederlanden I. Van Lotharingen naar Bourgondië. *Nijmegen-Kortrijk*, 1948.
- BORROMEUS, BR. — Geschiedenis van Maastricht, de oudste stad van Nederland. *Maastricht*, 1947.
Rec. PRIMS, F. *Boekengids* XXVI (1948), 213.
- BROUWER, P. C. DE — Hilvarenbeek tot 1813. *Hilvarenbeek*, 1947.
Rec. JANSSEN, J. E. *Tax.* n. r. XIV (1948), nr III, 69.
- BURINGH, P. — Aardrijkskunde uit de lucht. Bodemkundige verschijnselen op de luchtfoto. *Ts. Ndl. aandr. gen.* 2^e r. LXV (1948), 262-64.
- CLEERDIN, V. — Het Brabantsche dorp (Heemschut serie, 44). *Amsterdam*, 1948².
Rec. JANSSEN, J. E. *Tax.* n. r. XIV (1948), nr III, 67.
- CROLLA, CH. — Valkenburg (Monografieënreeks, 2). *Heerlen*, 1948.
Rec. PANHUYSEN, G. *Maasgouw* LXVII (1948), 94.
- FOKKEMA ANDREAE, S. J. — Geschiedenis der kartografie van Nederland van den Romeinschen tijd tot het midden der 19^e e. *'s-Gravenhage*, 1947.
Rec. JONG, G. DE. *Museum* LIII (1948), 117-19.
- FOKKEMA, K. — De ôfkomst fan de Noard-Friezen. *It Beaken* IX (1947), 181-85.
N. a. v. J. P. JÖRGENSEN, Ueber die Herkunft der Nord-Friesen (1946), waarin ook rekening wordt gehouden met de toponymie.
- FRENKEN, A. M. — Memoriaal der dorpen en parochies Gerwen, Nuenen en Nederwetten. *Prov. Gen. K. en W. Noord-Brabant*, 1948.
Bevat naamsverklaringen van en veldnamen in de drie dorpen.
- GLAZEMA, P. — Gewijde plaatsen in Friesland. *Meppel*, 1948.
Rec. (PRIMS, F.). *Bijdr.* 3 r. I (1949), 78.
- GOSSES, I. H. — Verspreide geschriften, bezorgd door F. GOSSES en J. F. NIEMEYER. *Groningen*, 1946.
Rec. GESSLER, J. *Lew. Bijdr. Bijblad* XXXVIII (1948), 22-23.
O. m. over het bestanddeel *vroom* (blz. 252 vlg.).
- GROEN, K. — Aardrijkskundige namen. *De Ned. Gemeente* II (1948), 1-5.
Over de modernisering van de spelling.

- HARDENBERG, H. - NUYENS, F. — Inventaris der archieven v. h. arrondissement Maastricht en v. h. departement van de Nedermaas (1794-1814). Rec. HERMESDORF, B. *Maasgouw* LXVII (1948), 31.
- JØRGENSEN, P. — Zur Besiedlungsgeschichte Nordfrieslands. *It Beaken* X (1948), 163-80.
- HOFF, B. VAN 'T — Blaeu's stedenatlas van de Verenigde Nederlanden. *Ts. v. Gesch.* LX (1947), 406-10.
- KUIPERS, S. F. — Enkele luchtfotoaspecten van Schouwen en Duiveland. *Ts. Ndl. aandr. gen.* 2^e r. LXV (1948), 607-11.
- MATTHIJS, K. — Maastricht (Monografieënreeks, 2). Heerlen, 1948. Rec. PANHUYSEN, G. *Maasgouw* LXVII (1948), 94.
- MODDERMAN, P. J. R. — Enkele aantekeningen over luchtfotografie en archaeologie. *Ts. Ndl. aandr. gen.* 2 r. LXV (1948), 624-25.
- MOERMAN, J. J. - KLIJNHOUT-MOERMAN, E. — Door het oude dorp van Die Haghe. *Rotterdam*, 1948.
- MOONEN, W. — Van Coriovallum tot Heerlen. *Maasgouw* LXVII (1948), 33-36.
- NAARDING, J. — De Drenten en hun taal. Terreinverkenningen inzake de dialectgeografie van Drente (Teksten en Stud. op het geb. van Taal, Stijl en Letterk., XI). Assen, 1948. Rec. BUISMAN, J. F. *Ts. v. lev. talen* 1948, 132-33.
- WEIJNEN, A. *Museum* LIII (1948), 108-10.
- Friese immigratie in Drente. *It Beaken* X (1948), 89-94. Aan de hand van plaatsnamen en termen als *am(m)ersad*.
- SANGERS, W. — Bijdrage tot de geschiedenis van de R. K. Kerk te Stevensweert. *Limb.* XXVIII (1948/49), 36-40; 59-65.
- SCHOLTENS, H. J. J. — Uit het verleden van Midden-Kennemerland. *Den Haag*, z. d.
- SCHWARTZENBERG, B. VON — De donjon te Heerlen. *Maasgouw* LXVII (1948), 41-42.
- SLICHER VAN BATH, B. H. — Nederlandsche woorden in Latijnsche oorkonden en registers tot 1250. *Ts. Leid.* LXV (1948), 38-53; 118-47.
- TAMINLALI, J. — Geschiedenis van Elst. *Nijmegen*, 1946.
- TER KUILE, G. J. — Geschiedenis van de heerlijkheid Zalk en Veekaten, van het kasteel Buckhorst en van zijn bewoners (Van Gorcum's Hist. bibl., 34). Assen, 1948.
- De groote Scheere in de geschiedenis. *V. M. Ver. beoef. v. Overijss. Regt en Gesch.* LXIII (1948), 72-92. Behandelt enige *scheer*-namen op blz. 72-74.
- VEN, D. J. VAN DER — Asselt aan de Maas. *Eindhoven*, 1948. Rec. K(EYZER), P. D(E). *Ovla. Za.* XXIV (1949), 96.
- WEIJNEN, A. — De bruikbaarheid van Hœufft getoetst. *Ts. Leid.* LXV (1947).
- X. — Geschiedkundige periodieken in Limburg. *Maasgouw* LXVII (1948), 62 e. v.

* * *

Ook in Zuid-Afrika, waar wegens de grote verscheidenheid van oorsprong (Zuidafrikaans, Engels; Boesman-, Hottentot- en Bantoe-talen) bij de in de verschillende landsdelen gebruikte plaatsbenamingen, het probleem van „vorm en spelling” zeer grote moeilijkheden oplevert, werd naar eenvormigheid in dezen gestreefd (1). De „modus vivendi”, die allengs blijkt te zijn bereikt, vindt men in het

Verslag van die Departementele Komitee insake die vorm en spelling van aardrykskundige eiename (uitgegeev op gesag) [tweetalige publicatie]. *Pretoria*, 1939 (2).

Over de eigenlijke studie der plaatsnamen kunnen wij slechts vermelden :

COETZEE, A. — Bijname van plekke en hulle bewoners. *Ts. vir volkskunde en volkstaal* IV (1947/48), 91-97.

Over benamingen van steden, wijken, enz. in de volkstaal.

NIENABER, P. J. — Enkele voortrekkerplekname. *Ts. vir volkskunde en volkstaal* V (1948/49), 46-48.

(1) Het „Komitee” dat in December 1936 werd opgericht, bestond o. m. uit de secretarissen van Binnenlandse Zaken en van Unie-Onderwijs P. I. HOOGENHOUT en prof. M. C. BOTHA, en uit de professoren S. P. E. BOSHOFF, D. B. BOSMAN (Kaapstad), J. Y. T. GREIG (Johannesburg), J. J. LE ROUX (Pietermaritzburg), G. P. LESTRADE (Kaapstad), W. S. MACKIE (Kaapstad), J. J. SMITH (Stellenbosch).

(2) Over het praktisch uitvoeren van de opdracht der Commissie, nl. „Om onderzoek in te stel na en aanbevelings te doen oor die vorm en spelling van aardrykskundige eiename, met vermelding van beginsels waarop die aanbevelings berus, en verder, ooreenkomstig sodanige aanbevelings, 'n lys van aardrykskundige eiename van Suid-Afrika saam te stel”, later beperkt tot „plekname binne die Unie van Suid-Afrika wat voorkom in die Byvoegsel tot die Posgids en in die Spoorgids met inbegrip van eiename vervat in die lys van die Padmotordiens”, wordt in het Verslag (IV-XI en 2-13) uitvoerig bericht; blz. 14-160 volgen dan de naamlijsten, met in kol. 5 de „verandering soos aanbeveel”.

— Bibliografie van tijdskrifartikels. *Ts. vir volkskunde en volkstaal* IV (1947/48), 107-08.

Vermeldt een aantal opstellen over plaatsnamen, verschenen in locale bladen.

* * *

Over de Noordfranse gebieden vermelden wij de volgende bijdragen :

FOUCAULT, J. DE — Une formation toponymique méconnue : les noms en *-ness*. *Bull. Soc. Antiquaires Morinie* XVII (1948), 208-13.

GYSSELING, M. — [De l'origine des noms de lieux en *thun* du Boulonnais.] Remarques sur la colonisation anglo-saxonne dans le Boulonnais. *Bull. Soc. Antiquaires Morinie* XVII, fasc. 317 (1948), 151-53.

MARTEL, J. — La toponymie du Pas-de-Calais. *Onomastica* II (1948), 207-10.

S. wijst er op hoe aan de hand van de toponymie „une étude très sérieuse de la vieille langue francique ou théotisque” kan worden ondernomen. In een bondig overzicht bespreekt S. de vóór-Rom., de Gallo-Rom., de Merovingische en de Karolingische, de middeleeuwse en de moderne plaatsnamen.

Het hs. van M. VERMULLEN over de toponymie van het arr. Montreuil (bekroond door de Academie van Arras in 1938) is zoek geraakt. De verhandeling van J. MARTEL over de pln. van Pas-de-Calais die „belangrijk” geheten wordt (zie *Onomastica* II (1948), 300), kan niet gedrukt worden, maar kan worden geraadpleegd door de belangstellenden bij de S. te Saint-Pol.

Ondertussen heeft J. MARTEL in het tijdschrift *Rev. du Nord* XXX (1948), 254-63 een algemene bibliografie voor het naamkundig onderzoek in Pas-de-Calais laten verschijnen met het oog op de oriëntering van jonge Noordfranse belangstellenden (1).

(1) Historische inlichtingen over Noord-Frankrijk vindt men in de volgende studiën :

CELEN, V. — Frans-Vlaanderen in woord en beeld. *Antwerpen-*

* * *

Dank zij de vriendelijke medehulp van Dr J. HUBSCHMID („Eidg. Militärdepartement, Abt. Landestopographie”) — aan wie wij hier van harte dank zeggen — zijn wij dit jaar over het Duitstalige Zwitserland volledig ingelicht (1).

BRUCKNER, W. — Schweizerische Ortsnamenkunde. Eine Einführung. *Basel*, 1945.

Rec. ZOPFI, F. *Vox Romanica* IX (1948), 190-204.

GRÜNINGER, J. U. — Die Orts- und Flurnamen in Brittnau. *Zofinger Neujahrsblatt* 1948, 51-74.

HEID, K. — Orts- und Flurnamen von Dietikon (Sonder-

Oudenaarde, [1948].

Rec. BRUYNE, L. DE. *Toer*. XXVII (1948), 554.

— Het Nederlands te Duinkerke door de eeuwen heen. *Miscell. Gessler*, 260-68.

Bestudeert het verval van het Ndl. te Duinkerken van de Franse Revolutie af, ten gevolge van de officiële maatregelen die genomen werden om de „idiomen” af te schaffen. Interessante bibliografie.

DEHAY, Ch. -DHONDT, J. -ESPINAS, D. -e. a. — Histoire des territoires ayant formé le département du Pas-de-Calais (Comm. dép. des mon. hist. du P. d. C., Études hist. I). *Arras*, 1946.

Rec. PIÉTRESSON DE SAINT-AUBIN. *Rev. phil.* XXVI (1948), 621-25.

DHONDT, J. — Études sur la naissance des principautés territoriales en France (IXe-Xe siècle) (Werken uitg. Fac. Wijsb. Lett., Univ. Gent, 102). *Bruges*, 1948.

Rec. DRIoux, G. *Rev. hist. eccl.* XLIV (1949), 623-26.

ESPINAS, G. — Les origines du capitalisme III. Deux fondations de villes dans l'Artois et la Flandre française (X^e-XVe siècles). Saint-Omer, Lannoy-du-Nord (Bibliothèque de la Soc. d'hist. du droit des pays flamands, picards et wallons, XVI). *Lille-Paris*, 1946.

Rec. VOET, L. *Rev. phil.* XXVI (1948), 225-30.

— Les origines urbaines en Flandre. *Moyen âge* LIV (1948), 37-54.

(1) Verdere bibliografische inlichtingen over Zwitserland (1938-1947) vindt men in E. DICKENMANN, *La linguistique en Suisse de 1938 à 1947. Études et publications*. *Berne*, 1948.

druck aus *Neujahrsblatt von Dietikon* 1949). *Dietikon*, s. d. (1948), 24 blz.

HUBSCHMIED, J. U. — Alte Ortsnamen Graubündens. *Bündnerisches Monatsblatt* (Chur) 1948, 33-50.

KNECHT, TH. — Vorallemannische Spuren in Orts- und Flurnamen des Kt. Schaffhausen. *Zs. schweiz. Geschichte* XXVIII (1948), 211-14.

KOCH, M. — Die Ablenkung als typische Flurnamenform. *Schweiz. Archiv Volkskunde* XLV (1948), 131-43.

KOCHER, A. — Wert und Bedeutung der Lokalnamen. *St. Ursen-Glocken* (Solothurn) 1948, nr 6-7, blz. 21-24, 28.

MEYER, E. — Von der Herkunft der solothurnischen Ortsnamen. *Hist. Mitt., Monatsbeil. Oltener Tagblatt* I (1948), No. 2-4.

SALADIN, G. — Das Bild der Dorfschaft Walchwil in ihren Hof- und Hausnamen. *Zuger Neujahrsblatt* 1948, 31-46.

SCHAUB, W. — Die Flurnamen von Sissach. *Baselbieter Heimatblätter* XIII (1948/49), 213-16 ; 265-67.

Vervolg en slot van de bijdrage, verschenen in jrg. VIII (1943)-XII (1947) van hetzelfde tijdschrift. Zie *Bibl.* 1947, blz. 179.

SCHORTA, A. — Das Gesicht der alpinen Landschaft im Spiegel der Flurnamen. *Vierteljahrsschr. naturforsch. Gesellschaft in Zürich* XCIII (1948), 81-99.

STÄHELIN, F. — Die Schweiz in römischer Zeit. *Basel*, 1948³.

SZADROWSKY, M. — Die Tellenplatte. *Sonntagsbl. Basler Nachrichten* 1948, 106-07 = *Die Alpen* XXV (1949), 97-98.

WEIGOLD, H. — Untersuchungen zur Sprachgrenze am Nordufer des Bielersees auf Grund der lokalen Orts- und Flurnamen (Romania Helvetica, 24). *Bern*, 1948.

Rec. HUBSCHMIED, J. *Romania* LXX (1948), 99-100.

ZINSLI, P. — Grund und Grat im Spiegel der schweizer-deutschen Alpenmundarten. *Bern*, s. d. (1).

Buitengewoon belangrijk met het oog op het doorvoeren van een rationele spelling van de aardrijkskundige namen, waaraan in Zwitserland sterk de hand gehouden wordt (zie *Bibl.* 1947, blz. 156) zijn de :

Weisungen für die Erhebung und Schreibweise der Lokalnamen bei Grundbuchvermessungen in der deutschsprachigen Schweiz. *Bundesbl. d. schweiz. Eidgenossenschaft* C (1948), Bd 3, 715-31.

* * *

Ondanks een nog steeds onvolledige documentatie over de plaatsnamenstudie in **Duitsland**, kunnen wij, aan de hand van verschillende tijdschriften, reeds heel wat toponymisch werk vermelden (2).

(1) Wij kunnen verder nog verwijzen naar : B. BILGERI, *Brengenz. Eine siedlungsgeschichtliche Untersuchung* (Schr. z. Vorarlberger Landeskunde, 1). *Dornbirn*, 1948, en naar een ouder, maar belangrijk werk voor de Zwitserse lokale geschiedenis : P. KLÄUI, *Ortsgeschichte. Eine Einführung*. *Zürich*, 1942.

(2) Wat **Luksemburg** betreft, noteerden wij alleen : MODERT, P. — *Vor- und Frühgeschichte Luxemburgs*. *Luxemburg*, 1947.

PLETSCHETTE, N. — Die Hausnamen des Dorfes Stegen. *Vierteljahrbl. Lux.* VII (1948), 135-39.

Uit Belgisch Luksemburg vermelden wij volledigheidshalve : HECTOR, L. — Toponymie des communes de Tournay et Granvoir (5 cartes). *Arch. Lux. Ann.* LXXIX (1948), 43-84.
REMACLE, G. — Salm ou Glain? *Arch. Lux. Bull.* XXIV (1948), 1-11.

BELSCHNER, M.-KRAHE, H. — Süddeutsche Flussnamen. *Beitr. Gesch. dt. Spr. u. Lit.* LXVII (1943/45), 371-86 ; LXIX (1947), 483-91 ; LXX (1948), 454-59.

CHRISTMANN, E. — Der Wandel von *Wodensberg* zu *Gudensberg*. *Beitr. Gesch. dt. Spr. u. Lit.* LXVII (1943/45), 362-68.

EKBLOM, R. — Der ordensdeutsche Ortsname *Nerge* „Nehring“ ein nordgermanisches Lehnwort? *Språkvet. sällsk. i Upps. förhandl.* 1946-1948 (= *Upps. univ. årsskr.* 1948, 13), 133-60.

FRANK, B. — Die Flurnamen der Gemarkung Wewelsburg (Schriften volksk. Kom. i. Provinzialinst. Westf. Landes- u. Volkskunde, 6). *Münster* [1943].

Rec. MELCHERS, P. *Rhein. Viert.* XIII (1948), 266-67.

HOLSTEN, R. — Niederländische Fischerflurnamen im pommerschen Odergebiet. *Niederdt. Jahrb.* LXIX/LXX (1943/47), 114-17.

KASPERS, W. — Sinngruppen rheinischer Ortsnamen. *Zs. dt. Alt. u. dt. Lit.* LXXXII (1948/49), 1-32.

Aan de hand van 36 toponymische groeperingen van plaatsnamen of van top. bestanddelen uit het Rijnland, betoogt S. dat er „neben einer sprachlich-mechanischen auch eine sprachlich-intellektuelle Gruppenbildung in weitem Umfang besteht“. Buitengewoon veel materiaal wordt in dit belangwekkend opstel samengedrongen.

— Der Name Düren. Sonderdr. aus : „1200 Jahre Düren“ — *Beitr. Gesch. des Dürener Landes* IV. Düren, 1948.

KRAHE, H. — Die illyrische Namengebung. *Wörterb. Jahrb. Altertumswissenschaft* I (1946), 167-225.

ROGER, L. — Toponymes luxembourgeois. *Arch. Lux. Bull.* XXIV (1948), 44-46.

VANNÉRUS, J. — Les origines de Géroville d'après la toponymie. *Le Pays gaumais* VIII (1947), 30-40.

Rec. PULGRAM, E. *Language* XXIV (1948), 191-94.

MASSON, O. *Rev. int. onomast.* I (1949), 146-47.

I. Name und Begriff „Illyrier“ und „Illyrisch“. — II. Die sprachliche Hinterlassenschaft der Illyrier. — III. Die illyrischen Eigennamen. A. Die Personen- (und Götter-)namen : 1. Die zweistämmigen Personennamen. 2. Die einstämmigen Personennamen : a) Kurznamen zu Vollnamen ; b) Von Hause aus einstämmige Namen. 3. Die Götternamen. — B. Die Ortsnamen : 1. Die Flussnamen. 2. Die Bergnamen. 3. Die Siedlungsnamen. 4. Die Ethnika. 5. Die Völkernamen.

— Beiträge zur alteuropäischen Flussnamenforschung. *Wörterb. Jahrb. Altertumswissenschaft* I (1946), 79-97.

1. Beobachtungen zum grammatischen Genus der Flussnamen. 2. Apsus, Fluss in Süd-Illyrien. 3. Zwei Weiterbildungen illyrischer Flussnamen : Stravintia, Stravianae.

— Beiträge zur Erklärung illyrischer Personennamen. *Wörterb. Jahrb. Altertumswissenschaft* III (1948), 79-84 (1).

1. Bildungen auf *-tor*. 2. Deivarus.

MAURER, F. — Nordgermanen und Alemannen. *Zie Bibl.* 1943, blz. 210.

Rec. ALTHIN, C. A. *Niederdt. Mitteil.* II (1946), 163-72.

Replik van F. MAURER, *Niederdt. Mitteil.* IV (1948), 82-85 en „Schlussbemerkung“ van C. A. ALTHIN, *ibid.*, 85-86.

OCHS, E. — Umlaut von *a* > altddeutsch *ei*? *Neuphil. Mitt.* (Helsinki) XLIX (1948), 133-35.

Steunt op de locale uitspraak van de pln. *Sölden* (Breisgau), verklaard als loc. mv. van Ohd. *selida*.

(1) Uit het vroeger werk van H. KRAHE vermelden wij : Die alten balkanillyrischen geographischen Namen (*Heidelberg*, 1925) en zijn Lexikon altillyrischer Personennamen (*Heidelberg*, 1929).

Intussen zijn van zijn hand nog verschenen : Ortsnamen als Geschichtsquelle (*Heidelberg*, 1949) en : Die Indogermanisierung Griechenlands und Italiens (*Heidelberg*, 1949).

Wij mogen er thans reeds de aandacht op vestigen dat, van het jaar 1949 af, door Prof. H. KRAHE (*Heidelberg*) en Prof. E. DICKENMANN (*Bern*) een nieuw naamkundig tijdschrift „Beiträge zur Namenforschung“ (*Heidelberg*, Carl Winter) wordt uitgegeven.

STAPELKAMP, CHR. — Über einige niederd. Pflanzennamen. *Niederdt. Mitteil.* IV (1948), 59-70.

O. m. over *Moelbosschen holt* (Veluwe, 1621) en de plantnaam *hunswarf*.

STEEGER, A. — Der Name „Daufhuis“, „Duffes“. Eine Umfrage. *Rhein. Viert.* XIII (1948), 241-44.

Over deze zonderlinge terreinnaam, waarvoor vele uiteenlopende betekenissen werden voorgesteld (Tuffhaus, Duffhaus = Haus am Schlagbaum, Taubenhaus, Lat. *tubus* = Wasserleitungsröhre, Vlat. *tupus* = Qualm und Rauch, Bade-Wäschehaus, Vlat. *dova* = Behälter, Fassdaube, enz.), verzoekt S. om verdere documentatie.

TEUCHERT, H. — Reste der niederländischen Siedelsprache in der Mark Brandenburg. *Beitr. Gesch. dt. Spr. u. Lit.* LXX (1948), 435-54.

TRAUTMANN, R. — Die elb- und ostseeslavischen Ortsnamen I (Abh. dt. Ak. Wiss. Berlin, Phil.-hist. Kl. 1947, 4). *Berlin*, 1948 (1).

* * *

In verband met het toponymisch onderzoek in Engeland kunnen wij dit jaar voor het eerst wijzen op de bedrijvigheid van het „Permanent Committee on geographical names for British official use“ (P. C. G. N.), sinds 1919 gevestigd te Londen en samengesteld uit vertegenwoordigers van een aantal officiële en wetenschappelijke organismen (2). De onderzoekingen welke door dit Comité

(1) In September 1947 werd te Braunschweig een „Forschungsstelle für niederdeutsches Volkstum“ opgericht, met vier secties: Stammeskunde-Volkstum, Geschichte, Sprache-Dichtung, Lebensraum-Wirtschaft. Zie: *Niederdeutschland* (Veröffentl. der Forschungsstelle f. niddt. Volkstum 1). *Goslar*, 1948, waarover verder G. K(ORLÉN) in *Niederdt. Mitteil.* IV (1948), 95.

(2) „It now consists of Representatives of the Admiralty, Colonial Office, Foreign Office, Ministry of Agriculture and Fisheries

worden uitgevoerd, zijn in de eerste plaats gericht op het praktisch gebruik en hebben speciaal betrekking op het probleem van de spelling der (vreemde) plaatsnamen over de gehele wereld; de publicaties van het Committee zullen echter ook aan de internationale plaatsnaamkunde zeer goede diensten bewijzen.

Tot dusver verschenen o. m., naast een aantal bijdragen van de hand van de huidige secretaris, M. AUROUSSEAU (1), ruim dertig lijsten van plaatsnamen, uit nagenoeg alle werelddelen (2), en inzonderheid twee *Gazetteer's* (3) die, buiten de naamlijst, allerlei nuttige inlichtingen bevatten over de talen van het behandelde land (met taalkaart), de administratieve indeling, geraadpleegde kaarten en bronnen, autochthone uitspraak van de benaming, benevens een lijst van enkele belangrijke bestanddelen met Engelse vertaling (4).

(Ordnance Survey), Ministry of Defence (Joint Intelligence Bureau), Ministry of Transport, Post Office, Royal Geographical Society, Royal Scottish Geographical Society and War Office (which also represents the Air Ministry). Certain parts of the Commonwealth are represented by Correspondents“ (Uit prospectus, 3^e uitg., met lijst der uitgaven, *London*, 1949).

(1) Wij vermelden: Flemish names in Belgium. *Geographical Journal* XCII (1938), 539-40 (waarnaast in Oct. 1938 (2^e uitg. Mei 1941) een uitvoerige, gepolycopieerde lijst der Belgische, vooral Vlaamse gemeentenamen in de gemoderniseerde spelling die, op voorstel van de Kon. Commissie voor Toponymie en Dialectologie, in Juli 1937, door de Belgische regering officieel werd aanvaard). — Geographical names in South Africa. *Ibid.* XCIV (1939), 45-49. — Suggested principles for the use and spelling of geographical names. *Ibid.* C (1942), 177-81; 245-56. — On lists of words and lists of names. *Ibid.* CV (1945), 61-67. — Unresolved problems in geographical nomenclature. *The Scottish Geogr. Magazine* LXIII (1947), 1-10.

(2) Algemene lijsten: Afrika, Azië, Europa, Oceanië. — Speciale lijsten: Abyssinië, Arabië, Tsjechoslowakije, Egypte, Indië, Irak, Palestina, enz. Met telkens uitspraak en spelling in autochtoon alfabet.

(3) A gazetteer of Greece (1942); A gazetteer of Albania (1946).

(4) Bovendien werden een aantal *Glossaries* uitgegeven, nl. vertalende woordenlijsten naar en uit het Engels, met soms beknopte

Voor het overige zijn de inlichtingen voor Engeland vrij schaars en noteerden wij alleen :

BOHMAN, HJ. — Studies in the ME dialects of Devon and London. Diss. *Göteborg*, 1944.

Studie over de ontwikkeling van het Oe. vokalisme, aan de hand van het toponymisch materiaal.

FRASER, W. — Field-names in South Derbyshire. *Ipswich*, 1947.

HALD, K. — Noms de lieu nordiques en Angleterre (Danelaw). *Classica et Mediaevalia* IX (1947), 270.

Samenvatting van een lezing.

HALLQVIST, H. — Studies in Old English fractured *ea* (Lund Studies in English, XIV). Diss. *Lund*, 1948.

Hoofdzakelijk aan de hand van toponymisch materiaal uit de verschillende provincies; het zesde en laatste hoofdstuk (blz. 135-52) handelt speciaal over Oe. *bearu* „grove, wood” als toponymisch bestanddeel in Engeland.

STOKES, H. G. — English Place-Names. *London*, 1948.

Een populariserend, zeer vlot en onderhoudend, vaak humoristisch gesteld werkje (met „delightful oddities”!), dat in hoge mate de bijval zal vinden van de gecultiveerde Engelsman die zin heeft voor natuurschoon en lokale kleur (64 foto's of kaarten in verband met de behandelde plaatsnamen), en waarin telkens weer literaire reminiscenties of verwijzingen naar de Engelse cultuurgeschiedenis aan het betoog de gewenste afwisseling verlenen. S.'s uitspraak: „Place-names, indeed, are far

historische schets van de taal: Modern Greek, Russian, Albanian, Serbo-Croat and Slovene, Romanian, Thai (Siamese), Turkish.

In het derde nummer van deze „Glossaries” (Albanian) onderstrepen wij gaarne (blz. 8): „If each language [in een meertalig land] be confined to a particular part of the country, we may accept the corresponding form of a name, e. g., we should use Flemish names for places in the Flemish-speaking part of Belgium.”

from being among the „dry-as-dust” sciences”, zal de Engelse lezer gaarne onderschrijven.

Bij de ideologische behandeling van zijn onderwerp (vgl. o. m.: A land of wood and water. — Early landmarks. — Men and manners. — Creatures great and small. — Legends and words.), verwerkt S. de beste wetenschappelijke bronnen, inz. EKWALL'S Concise Dictionary of English place-names en de uitgaven van de *English Place-Name Society*, en mocht hij tevens gebruik maken van waardevolle suggesties van Sir F. M. STENTON en Prof. DICKINS, leiders der E. P. N. S.

WATSON, J. W. Jr. — Non-initial *k* in the North of England. *Language* XXIII (1947), 43-49.

„A study of all known place-names forms in the Northumbrian area shows no instance in which the sound became [tʃ] in final position”.

* * *

Voor Ierland vermelden wij het recente werk :

PRICE, L. — The place-names of Co. Wicklow: I. The barony of Ballinacor North; II. The barony of Ballinacor South; III. The barony of Talbotston Upper. *Dublin*, 1945/49.

* * *

Drukker dan wij konden vermoeden, wordt de naamkunde op dit ogenblik in de Verenigde Staten van Amerika beoefend, ook in ruime mate als studiewerk aan de Universiteiten (1).

Een gelijkaardige werkzaamheid als in Engeland, met

(1) Wij noteerden namelijk, in de sedert het jaar 1947 in het tijdschrift PMLA (= *Public. Mod. Lang. Assoc.*) geopende rubriek „Research in Science” waarin, naargelang van de ingekomen inlichtingen, over het in en buiten Amerika aan de gang zijnde „research-work” wordt bericht, volgende opgaven: Pauline Cook

MISL. UNIV.
GENT

MISL. UNIV.
GENT

het oog op een systematische „standardization” der aardrijkskundige namen, wordt alhier sedert het jaar 1890 uitgeoefend door de „United States Board on geographical names” (sedert Juli 1947, „by Act of Congress”, „United States Board on Geographic Names” (Department of the Interior, Washington D. C.), met, als „executive secretary”, Meredith F. BURRILL (1). Ook hier wordt, ten behoeve van het praktisch gebruik, de spelling van de geografische benamingen uit de gehele wereld systematisch onderzocht en in alfabetische lijsten vastgelegd.

Betreffende de spelling van eigen (domestic) en vreemde plaatsnamen, verschenen sedert 1930 een zeer groot aantal *Decision Lists* (nrs 4810, 4811, 4812 voor Okt., Nov. en Dec. 1948) (2), naast een uitgebreide reeks van *Directions for the treatment of geographic names* uit de verschillende werelddelen (3).

(Iowa), The namins of Iowa places. — James B. MC MILLAN & Willis I. RUSSELL, Grammar of American place-names. — E. Wallace MC MULLEN, Topographic terms in Florida. — Mamie MEREDITH, A study of the nicknames of the States. — Alton C. MORRIS, Florida place-names. — T. M. PEARCE, New Mexico place-name dictionary. — W. Edson RICHMOND, Place-names in Monroe country, Indiana. — George R. STEWART, History of personal (given) names in the U. S. — Jerome W. SCHWEITZER (Alabama) & H. A. VAN LOOY, Romance place-names in Alabama.

(1) „The present Board is composed of 11 members, representing the Departments of State, Army, Navy, Post Office, Interior, Agriculture, Commerce and Air Force, the Government Printing Office, the Central Intelligence Agency and the Library of Congress. Each agency except the Department of Agriculture and the Government Printing Office has a deputy member. Mr James B. Hutt, of the Department of the Navy, is the present chairman” (medegedeeld door Meredith F. BURRILL).

(2) Betreffende niet minder dan 20.000 „domestic names” en zo wat 10.000 vreemde namen werd een formeel besluit getroffen, terwijl meer dan 100.000 vreemde benamingen zonder meer werden „gestandaardiseerd”.

(3) In een „Catalog of publications” (Washington, 1949) vindt men over de uitgaven van de „Board” elke gewenste inlichting.

Bovendien kunnen wij nog de volgende bijdragen vermelden :

BROWN, D. M. M. — Wisconsin Indian place-name legends. *Madison* (Wis.), 1948.

GANNETT, H. — American names : a guide to the origin of place names in the United States. *Washington D. C.*, 1947.

GUDDE, E. G. — 1000 California place names. Their origin and meaning (based on „California place names : a geographic dictionary”). *Berkeley-Los Angeles*, 1947.
Rec. STEWART, G. R. *American Speech* XXIII (1948), 136-37.

HOLMER, N. M. — Indian place names in North America (Amer. Inst. Univ. Uppsala, „Essays and Studies on American language and literature”, VII). *Uppsala-Cambridge* (Mass.), 1948.

MC ATEE, W. L. — Place-name note. *American Speech* XXII (1947), 75.

Over *Hurricane* „to designate a place devastated by such a storm”.

MENCKEN, H. L. — The American language. An inquiry into the development of English in the United States. *New York*, 1947⁴; Supplement II. *New York*, 1948.

Zie hfdst. X : Proper names in America, inz. 3. Place names en 4. Other proper names [o. m. straatnamen], blz. 525-54; suppl. II, blz. 525-642.

Onder „other proper names” worden o. m. verstaan : „the

Wat betreft de *Directions* (50 nrs), citeren wij alleen de volgende landen : Griekenland, Java, Joegoslavië, Litauen, Nederl. Borneo, Polen, Sumatra, Suriname, Zweden.

Over de toegepaste principes wordt uitkomst verschaft in Meredith F. BURRILL „Principles underlying domestic name decisions” (mimeographed), *Washington*, 1946, thans ook verschenen in *Revue int. onomastique* I (1949), 197-218.

names given to apartment-houses, bungalows, cemeteries, churches, colleges, theatres, warships, merchant ships, newspapers, magazines, express trains, eating-houses, bars, night clubs, station-wagons, political factions, athletic teams, telephone exchanges, quilts and domestic animals".

— American street names. *American Speech* XXIII XXIII (1948), 81-88.

MITCHELL, G. G. M. — Maori place names in Buller county. *Wellington*, 1948.

PALMER, T. S. — Place names of the Death Valley region in California and Nevada. *Los Angeles*, 1948.

SEALOCK, R. B. - SEELY, P. A. — Bibliography of place name literature, United States, Canada, Alaska, and Newfoundland. *Chicago*, 1948.

TAYLOR, ARCHER. — Traditional names for cats once more. *Journal of Amer. Folklore* LX, 86.

* * *

Ten slotte volgt een overzicht van de ons bekende werken en studiën betreffende de **Skandinavische** toponymie (1). Evenals vorig jaar worden vooreerst de bijdragen van algemeen belang overzien; vervolgens de studiën handelend over speciale vraagstukken of afzonderlijke plaatsnamen (2).

(1) Dit gedeelte van het onderhavig overzicht is uitsluitend van de hand van Dr K. ROELANDTS, die een zeer ruim aandeel heeft gehad in het tijdrovend bibliografisch werk van dit jaar.

(2) In verband met het overlijden van de Göteborgse naamkundige HJ. LINDROTH (zie *Bibl.* 1947, blz. 182 n. 2) worde nog verwezen naar:

JOHANNISSON, T. — Hjalmar Lindroth †. *Arkiv f. nord. filol.* LXIII (1948), 214-19.

LJUNGGREN, K. G. — Hj. Lindroth. *Studia linguistica* I (1947), 130-34.

GR(OOTAERS), L. *Leuv. Bijdr. Bijblad* XXXVIII (1948), 29.

Vooraf vestigen wij de aandacht op het voortreffelijk bibliografisch repertorium van I. COLLIJN, op het eerst verschenen deel van een grote reeks over de toponymie van Zuid-Sleeswijk, alsmede op de officiële Deense en Zweedse publicaties.

COLLIJN, I. — Förteckning över Sveriges medeltida bokskatt på modersmålet 1918-1944 samt därtill hörande litterära hjälpmedel [= Fornsvensk bibliografi, suppl. 2, h. 1-3] (Samlingar utg. av Sv. fornskriftsällsk., h. 192, 196, 199). *Uppsala*, 1945-1948.

Rec. SAHLGREN, J. *Namn och bygd* XXXVI (1948), 178-79.

Zeer waardevolle bibliografie, met speciaal hoofdstuk over de naamkundige publicaties, dat 717 items bevat (1).

BJERRUM, A. - HALD, K. - JØRGENSEN, P. — Sydslesvigs Stednavne VII. Nordangel og Flensborg, ved K. HALD, 1. Husby Herred (Univ.-Jubil. da. Samfunds Skr. 350). *København*, 1948.

Met deze studie (216 blz.) is het eerste halfdeel verschenen van een groots opgezet werk over de Deense, Duitse en Friese plaatsnamen van Zuid-Sleeswijk, dat vermoedelijk 12 delen zal in beslag nemen.

Zie ook van de hand van K. HALD: Stednavne i Sydslesvig. *Sydslesvig gennem Tiderne* (Fonnesberg, s. d.), 651-78, met kaartje van de oudste laag van Deense pln. in Zuid-Sleeswijk.

Danmarks Stednavne IX. Viborg Amts Stednavne, udg. af Stednavneudvalget. *København*, 1948.

Rec. LJUNGGREN, K. G. *Arkiv f. nord. filol.* LXIII (1948), 264-65.

(1) Een lijst van Skandinavische naamkundige studiën uit de vorige jaren werd samengesteld door W. NORLIND: Bibliografi för 1944, 1945 och 1946. *Arkiv f. nord. filol.* LXIII (1948), 267-304, over naamkunde blz. 284-88.

Een algemene lijst van de bijdragen, welke Zweedse anglisten, germanisten en romanisten gedurende de jaren 1946-1948 hebben geschreven, werd door O. VON FEILITZEN gepubliceerd in *Studier i mod. språkvet.* XVII (1949), 227-46.

Mossé, F. *Onomastica* II (1948), 292-93.

Toponymie van de prov. Viborg, evenals het vorige deel van de reeks (zie *Bibl.* 1944, blz. 353-55) uitgegeven door G. KNUDSEN, K. HALD, A. BJERRUM, K. B. JENSEN, S. AAKJÆR e. a. Uit de inhoud : inleiding over de geschiedenis van de bewoning (blz. VI-IX); verklaring van de voornaamste bestanddelen voorkomend als tweede lid van composita, alsmede suffixen (blz. X-XIX); glossarium en verklaringen (blz. 1-248); alfab. register der pln. (blz. 249-66); systematisch register der nederzittingsnamen volgens de tweede bestanddelen (blz. 267-70).

Wanneer de medewerkers een verschillende opvatting hebben over de verklaring van een naam, worden deze onderscheidene interpretaties na elkaar medegedeeld, met vermelding van ieders naam.

Door de Deense Commissie werd dit jaar insgelijks een lijst uitgegeven van Zuidjitse pln., waarvan de spelling officieel werd bekrachtigd :

Fortegnelse over Stednavne i de sønderjyske Landsdele, udg. af Stednavneudvalget. *København*, 1948.

Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Hallands län... utg. av Kungl. Ortnamnskommissionen genom J. SAHLGREN, I. Bebyggelsenamnen i södra Halland. *Uppsala-Köpenhamn*, 1948.

Rec. LJUNGGREN, K. G. *Arkiv f. nord. filol.* LXIII (1948), 264. Zie hierover *Med. Ver. Naamkunde* XXIV (1948), 39-40.

Sverges ortnamn. Ortnamnen i Älvsborgs län I, 1. Inledning av I. LUNDAHL. *Stockholm*, 1948.

Rec. LJUNGGREN, K. G. *Arkiv f. nord. filol.* LXIII (1948), 264. Zie hierover *Med. Ver. Naamkunde* XXIV (1948), 37.

Andere studiën van methodologisch of principieel belang zijn :

AMTOFT, S. K. — Nordiske Gudeskikkelser i bebyggelses-historisk Belysning. Studier over Forholdet mellem Oldtidsreligion og Stednavnetyper (Selskab f. nord. Filologi). *København*, 1948.

Rec. AAKJÆR, S. *Fortid og Nutid* XVII (1947/48), 263-64.

LJUNGGREN, K. G. *Arkiv f. nord. filol.* LXIII (1948), 265.

Uit de inhoud : historiek en methodiek (blz. 7-40); het probleem godennaam of persoonsnaam in pln. (blz. 41-45); *Ull* in Deense pln. (blz. 46-95); *Ull* in Noorse en Zweedse pln. (blz. 96-173); *Ull*, *Tor*, *Tir* en pln. op *-stad*, *-torp*, *-by*, *-lund* (blz. 174-200); *Tor*, *Njord* en pln. op *-høj*, *-ager*, *Azen* en *Wanen* (blz. 201-34); kultuscentra en landindeling, pln. op *-toft*, *-tun*, *-vi*, *-hille*, de goden *Tir*, *Ull*, *Odin* (blz. 235-84); *Odin* en *Tor* en pln. op *-vig* of *-bæk*, *Frey* en *Balder* en pln. op *-lev* (blz. 285-327); register van Deense pln. (blz. 332-33) en godennamen (blz. 334).

HALD, K. — Vore Marknavnes Alder. *Namn och bygd* XXXVI (1948), 14-33.

Degelijk onderzoek naar de ouderdom en de stabiliteit der veldnamen in Denemarken. In dit verband werden o. m. de volgende vaststellingen gedaan : 1° zeer vaak verliep de fonetische evolutie op een wijze die volstrekt niet te voorzien was ; 2° reeds in de Wikingtijd bestond een volkomen ontwikkeld systeem van veldnamen ; 3° vermoedelijk is in de Deense landgemeenten een laag van veldnamen te vinden, die ongeveer even oud is als de gemeenten zelf ; 4° in tegenstelling met talrijke primaire nederzittingsnamen, kunnen de veldnamen niet in verschillende chronologische lagen verdeeld worden volgens de tweede bestanddelen.

HØVDA, P. — Stadnamn og sjøfiske. *Namn och bygd* XXXVI (1948), 51-66.

In deze zakelijk gedocumenteerde studie over No. pln. in verband met de visserij worden o. m. de volgende No. bestanddelen besproken : *drag* n. (vgl. Eng. *draw*, *dray*) ; *kast* n. (vgl. Eng. *cast*) ; *varp* n. (vgl. Ndl. *werpen*) ; *lag* n. (vgl. Ndl. *leggen*) ; *ver/vær* n. „verblijfplaats (voor visvangst)” ; *grip*- (vgl. Ndl. *grijpen*) ; *sæte* n., *seta* f., *set* n. (vgl. Ndl. *zitten*, *zetten*) ; *lægje* n., *lega* f. (vgl. Ndl. *liggen*) ; *helde* n. (vgl. Ndl. *houden*). Ook worden een aantal No. appellativa vermeld waarmede een of andere verhevenheid op de zeebodem wordt aangeduid.

INGERS, I. — Några skånska ortnamn. *Sydsvenska ortnamnsällsk. årsskr.* 1946/48, 73-80.

Etymologisch onderzoek, vooral steunend op de locale uit-

spraak, van enkele Zuidzw. pln. Besproken bestanddelen: *hult* = Ndl. *hout*; *blega* = Ndl. *bleken* of *bleek(veld)*; dial. *guda* „smalle of holle veldweg, veeweg”; enz. Naast een toponiem met oorspr. eerste lid dial. *kodd* „scrotum”, kwamen voor dezelfde plaats in de loop der XVIIe e. twee andere benamingen in gebruik, waarvan ene de aanvankelijke naam heeft verdrongen (1).

KNUDSEN, G. — Navnet Trælleborg. *Nordiske fortidsminder* IV (1948), 189-214.

Grondige studie over de verspreiding van dit toponiem in Denemarken, Noorwegen en Zweden, met één voorbeeld zelfs uit Frankrijk (*Taillebourg*, Charente Inf.) en Rusland. Het eerste lid *træl* wordt verklaard als „slaaf, lijfeigene”; in vele gevallen heeft men echter te doen met migratienamen. Soms werd het verbonden met de Troja-sage en de plaatsnamen *Trojaborg*, *Trøjborg*, enz.; De. *Troj(a)borg* bet. „labyrint”. Het element *borg* = „versterkt slot, verdedigingswerk”, in andere gevallen „natuurlijke verhevenheid” (zijvorm van *berg*), of eenvoudig een humoristische benaming.

Zie ook de gelijktijdige studie van O. HÖFLER, Die Trelleborg auf Seeland und der Runenstein von Rök. *Anz. der phil.-hist. Klasse der Oesterreich. Akad. der Wissensch.* 1948, 9-37. Besproken door K. G. LJUNGGREN, in *Arkiv f. nord. filol.* LXIII (1948), 258.

LJUNGGREN, K. G. — Ortnamn i Frosta härad. *Frosta härad, bygden och sparbanken* (2), 26-41.

Overzicht van de nederzettingsnamen in het Zuidwe. kanton

(1) In de mededelingen van de Zuidzw. Top. Vereniging (*ibid.*, 93-97) worden door de secretaris, Dr I. INGERS, de principes uiteengezet die de officiële besturen moeten leiden bij het toekennen van namen aan nieuwe agglomeraties en wordt terecht betoogd voor gezonde opvattingen betreffende oude of nieuwe straatbenamingen. De openbare instellingen moeten er van overtuigd zijn, dat zij ook praktisch hun voordeel kunnen doen met de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek der plaatsnamen.

(2) Een gedenkboek dat in 1948 door J. CARLSSON samengesteld werd, ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan der plaatselijke spaarbank. Het feit dat een jubilerende spaarbank o. m. een voor-
aanstaand naamkundige uitnodigt om voor haar gedenkboek een bijdrage te schrijven over de plaatsnamen van de streek, bewijst eens te meer welke grote belangstelling de toponymie in dat land geniet.

Frosta, met speciale aandacht voor de chronologie der verschillende plaatsnamentypen en de inhoud van de eerste leden der toponymische composita. S. behandelt o. m. pln. van de volgende typen: *-löv* < *-lev* „erfgoed”, *-lösa* wsch. „weiland”, *-inge* (verschillende lagen), *-sta(d)* „woonplaats”, *-by*, *-tofta*, *-torp* „hoeve gesticht door emigranten uit een moederhofstede”, *-rum* „rooiing of open plaats” (vgl. Antw. pln. *Rumst?*), *-röd* < *-rydh* „rode”, *-åkra*, *-sked* „scheide = akkerstuk”, *-köp* „gekocht land of hof”, *-hult* „hout”.

— Studier över sydsvenska ortnamn. *Sydsvenska ortnamnssällsk. årsskr.* 1946/48, 3-72. — Afz. verschenen, met Duitse samenvatting (blz. 73-75), in de reeks „Lundastudier i nordisk språkvetenskap”, nr 5. *Lund*, [1948].

Etymologisch onderzoek van een groot aantal Zuidzw. en De. (ook enkele No. en Zwe.) pln., waarvan de jongere (dialekt-)vorm een „*-l*-suffix” vertoont maar de oorsprong zeer verschillend is. Vooreerst worden enkele echte en vooral onechte *-löv/-lev*-namen behandeld (vgl. Dt. *-leben* „erfgoed, nalatenschap”), waarbij allerlei andere bestanddelen ter sprake komen, zoals Zwe. *hälla* of De. dial. *helde* „helling” (vgl. Ndl. *hel*, *hil*), *tång* „uitspringend gedeelte van het terrein”, *brunn* „bron”, enz. *Himmelsberget* is door volksetymologie (vgl. Ndl. *Hemelrijk*) ontstaan uit *hën* „(wet)steen” (= Oe. *hān*, o. m. in Eng. pln. *Hambrook*) + **hugilia-/*hubela-* „heuvel”. Vervolgens handelt S. in dit verband over „reuzen en dwergen” in pln., met terloops verwijzing naar Ndl. *hun(n)ebed*. De. *Gyldenbjærg* en gelijkaardige Zwe. en No. pln. kunnen, evenals Vla. *Gulden berg* enz. (vgl. LINDEMANS, *Bibl.* 1945/46, nr 16), verband houden met *gilde*, met speciale bet. „feest, dans, enz.”, maar zijn vaak ook op verschillende andere wijzen te verklaren. Zuidzw. *Aengel-/Engel-* kan oorspr. samenstelling zijn van *äng* (vgl. Ndl. zelfst. nw. *eng*) + *hälla* „helling” of (*h*)*ald*/*(h)ælde* „weide”. Ten slotte volgt een interessant hoofdstuk over Skand. hoogtenamen, ontleend aan de mansnaam *Romund*, *Ramund* (De. *Ranild*), een held uit de sagenwereld.

Vgl. de samenvatting door S. in *Arkiv f. nord. filol.* LXIII (1948), 265.

WESSMAN, V. E. V. — Namn på kullar och backar i Sibbå socken. *Studier i nord. fil.* XXXV : 5 (1948), 1-69.

— Stenar och träd i Sibbå socken. *Budkavlen* XXVII (1948), 1-9.

Vierde en vijfde bijdrage over Zweedse pln. in Finland. De vorige bijdragen verschenen in het tijdschrift *Budkavlen* 1945, 97-125; 1946, 33-42; 1947, 1-19.

Bijzondere vraagstukken worden o. m. behandeld in de volgende opstellen :

ARMINI, H. — Ett par svenska ortnamn belysta av Tacitus och Iordanes. *Arkiv f. nord. filol.* LXIII (1948), 73-88.

1. De Zwe. pln. *Åsaka* zou herinneren aan de vroegere rituele omgngen, waarin het beeld van een god werd rondgedragen (vgl. Tac., Germ. 40, betr. *Nerthus*); 2. Localisering van Iord., Get. III 32, *Greetingis*.

BEITO, O. T. — Sæternamn og gardnamn. *Maal og minne* 1948, 76-82.

EJDER, B. — Ett par växt- och ägonamn. *Sydsvenska ortnamns-sällsk. årsskr.* 1946/48, 88-90.

Over Skand. benamingen van „Polygonum“-gewassen, zoals *rödel-* (ook in pln.), *ryl(l)-*, oorspr. „plant met knobbels“, nadien in de volksgeneeskunde toegepast op planten die heilzaam werken tegen „knobbels“ (jicht, reumatiek).

EKEN, TH. — Stadnamn frå Sigdal. *Maal og minne* 1948, 28-41. Behandelt enkele No. nederzettings- en waternamen.

ERNVIK, A. — Sjönamnet Glaäkern. *Ortnamns-sällsk. i Upps. årsskr.* 1948, 28.

Aanvullende nota bij de studie vermeld in *Bibl.* 1947, blz. 191.

FLOM, G. T. — On bi-part and tri-part place names in Flåm Parish, Sogn, Norway. *Scandinavian Studies* XIX, 159-72.

GARDER, J. — Pilgrimsveienes stedsnavn i Norge. *Maal og minne* 1948, 83-89.

N. a. v. de bijdrage van A. ESPELAND, besproken in *Bibl.* 1947, blz. 191.

HALD, K. — Vore Stednavne med særligt Hensyn til Vendsyssel (Grundrids ved folkelig Univ. underv. 472). *København*, 1948.

Vulgarisatieboekje (16 blz.) over geschiedenis en methode van de toponymie in Denemarken, de ouderdom der pln., geografische verbreiding, voornaamste typen (met 2 kaartjes), het probleem toponymie en bewoning.

HELLBERG, L. — Blåvåmmen. Ett bidrag till djurkroppens terminologi. *Ortnamns-sällsk. i Upps. årsskr.* 1948, 17-27.

Over pln. ontstaan door vergelijking met een lichaamsdeel van een dier.

INGERS, I. — Till Falkmans „Svårförklarliga ortnamn“. *Sydsvenska ortnamns-sällsk. årsskr.* 1946/48, 81-87.

Over pln. uit Skåne (Z.-Zweden), waarin o. m. de volgende bestanddelen voorkomen : *gnet* = Ndl. *neet* „luizenei“; *helvete* = Ndl. *hel* „onderwereld“; De. *hegn* „omheind bos, enz.“; *hus* [= Ndl. *huis*] met als eerste lid vaak de naam van het dorp waaruit de stichter(s) der *hus*-nederzetting afkomstig is (zijn); *knä* = Ndl. *knie* „bocht“; *lycka* [= Ndl. *(bi)loke*] „omheind stuk akker, weide of bos“; *sluss* [= Ndl. *sluis*] „ingedijkt water“; dial *grud* „gruis“. Voorts enkele toponymische composita met beroepsaanduiding („loper“, „pijper“, enz.) als eerste lid en een paar humoristische formaties op *-borg* (b. v. „Luizenborg“).

JENSEN, K. B. — Isoglosses toponymiques en celtique et germanique. *Onomastica* II (1948), 87-88.

KNUDSEN, G. — Bønderballe. *Namn och bygd* XXXVI (1948), 141-47.

Het tweede lid van deze Deense pln. betekent „deel of buurschap van een landgemeente“ en wordt afgeleid van Ode. *balge*, *balie* „vat, kruik“ dat, over Mnd. *bal(li)ge*, ontleend werd aan het Rom. (Fra. *baïlle*) < Mlat. *bacula*, dimin. van laat-Lat. *bacca*; een semantische parallel is De. *Bakke* (ook uit laat-Lat. *bacca*) = „1. schotel, 2. afdeling matrozen die samen eten“. Een ander woord *balle* (Ode. *balgh*) komt insgelijks voor in pln., met bet. „verhevenheid“ en secundair „bebouwde plaats (in een bos)“ — vgl. De. *aas* „1. bergrug, 2. akkercomplex“ —; dit tweede *balle* behoort bij Own. ww. *belgja* „zwellen“.

KROGMANN, W. — Hallig. *Niederdt. Mitteil.* IV (1948), 71-73.

Etymologie van dit woord, waarover zie P. JØRGENSEN, *Bibl.* 1947, blz. 195.

LINDÉN, B. — Mässingmoren på Mora finnmark. Och några grupper närstående svenska naturnamn. *Ortnamnssällsk. i Upps. årsskr.* 1948, 3-6.

Over Zwe. pln. in verband met de vangst van klein wild (vogels, enz.).

LJUNGGREN, K. G. — Södra Hallands kust i äldre tradition. *Vår bygd* 1948, 34-40.

Over verschillende plaatsen aan de kust van Zuid-Halland, waarvoor telkens meer dan één naam in gebruik is geweest; vaak droegen ze onder de kustbewoners een andere naam dan onder de (vreemde, ook Nederlandse) zeelieden.

MODÉER, I. — Hedingstorp och Jättingstad. *Namn och bygd XXXVI* (1948), 160-77.

Beide Zwe. pln. bevatten een psn., resp. de mansnaam *Hidhin* en de bijnaam Ozw. *iatun* „reus”, en vertonen de overgang *-in-/un- > -ing-/ung-*. Deze overgang wordt dan verder onderzocht, aan de hand van verschillende andere plaatsnamen-vormen.

— Ortnamen in Ålem. *Ortnamnssällsk. i Upps. årsskr.* 1948, 29-42.

Toponymische studie over het Zwe. kerspel Ålem, volgens de bestanddelen en de verschillende toponymische categorieën, met besluit over de chronologie der behandelde plaatsnamen.

— Ortnamnsforskmötet i Uppsala 15-17 aug. 1946. *Namn och bygd XXXVI* (1948), 1-4.

Verslag over het in 1946 gehouden congres voor Skandinavische naamkunde.

PALME, S. U. — Roden och Skeppslagen. *Namn och bygd XXXVI* (1948), 148-59.

Houdt verband met het onderwerp dat het jaar te voren door E. HJÄRNE werd bestudeerd, zie *Bibl.* 1947, blz. 193-94.

PEDERSEN, J. -SCHÜTTE, G. -JENSEN, K. B. -KNUDSEN, G. — *Er Tørrild et Thor-Hiltæ? Danske Studier* 1946/47, 135-41.

SAHLGREN, J. — Holländska och tyska ortnamn i Sverige. *Ortnamnssällsk. i Upps. årsskr.* 1948, 7-16.

Bespreekt Zwe. pln., gevormd naar het voorbeeld van vreemde namen (b. v. *Sigtuna* naar Kelt. *Segodunum*), of samengesteld met leenwoorden (b. v. *Liljestad*, met eerste lid Zwe. *lilja* < Lat. plur. *lilia*). Onder Dt. invloed ontstonden de *-torp*-namen en wellicht ook de pln. op *-rud* „rode”; voorts pln. als *Rosendal*, *Fågelsång*, *Landskrona*, *Mariefred*, *Altona*, enz. Vervolgens geeft S. enkele voorbeelden van pln. ontleend aan de literatuur (*Paris*-, *Tröje*-, *Malepert*) en ten slotte wordt de Ndl. invloed op de Skand. toponymie behandeld: *Kattegatt*, *Pampus* [zie echter M. SCHÖNFELD, *Nom. Geo. Neerl.* IX (1934), 8], *Skagerack*, *Drogden*, *Landsort*.

SKADSEM, M. — Om tonelaget i stadnamn. *Maal og minne* 1948, 42-49.

Over betoning en syncope in No. pln., vooral aan de hand van „Norske Gaardnavne” X.

STÄHLE, C. I. — Om vår äldsta jordebok (Vårfruberga klosters godsförteckning). *Namn och bygd XXXVI* (1948), 81-140.

Over het oudst bekende (Latijnse) grondboek in Zweden, nl. de goederenlijst van het vrouwenklooster te Fogdö uit de jaren 1160-1257 (handschrift ± 1540).

TANK, R. — Noen gårdnavn i en østlandsk bygd. En studie i stedsnavn. *Maal og minne* 1948, 50-64.

Betr. hofnamen uit de streek van Modum.

THORS, C. E. — Två österbottniska ortnamn. *Studier i nord. filol.* (Helsingfors) XXXV, 6 (1948), overdruk 17 blz.

WESTMAN, I. — Helsing-namnen i Finland. *Namn och bygd XXXVI* (1948), 67-80.

Aan de hand van een afzonderlijk topografisch onderzoek van talrijke *helsing*-plaatsen in Finland, komt S. tot het besluit dat dit bestanddeel slechts in weinige, meestal jongere, namen aldaar „persoon van [de Zwe. provincie] Hälsingland” betekent; in de meeste gevallen daarentegen is *helsing* een afleiding van het bekende toponymisch element *hals*, dat in zeer ruime mate als metafoor gebruikt werd om een of andere vernauwing in het terrein aan te duiden.

ÅKERBLOM, B. — Gullans, Mattans, Vitans. En grupp öster-

BIBL. UNIV.
GENT

BIBL. UNIV.
GENT

bottniska hemmansnamn. *Arkiv f. sv. Oesterbotten* (Vasa) VII (1948), 130-56.

— Handelsnamn i skärgården. *Namn och bygd* XXXVI (1948), 5-13.

Over pln. met eerste lid *Koppar* „koper, opkoper”; vgl. *Bibl.* 1947, blz. 200.

Talrijke toponiemen of toponymische bestanddelen worden ook doorlopend verklaard in de grote taalkundige en encyclopedische woordenboeken, waaronder :

Ordbog over det danske Sprog, grundlagt af V. DAHLERUP. *København*, (1918-)1919 vlg. Het laatst verscheen, in 1948, deel XXIV gaande van *tja* tot *Tæve*.

Ordbok ö(f)ver svenska språket (Svenska Akademiens ordbok). *Lund*, 1898 vlg. Het laatst verscheen, in 1949, afl. 192/195, waarmede deel XVIII afgesloten wordt, gaande van *N* tot *okörd*.

[Over het groot Noors woordenboek „Norsk Riksmålsordbok” wordt gehandeld door TR. KNUDSEN : Det norske litterære ordboksverk i 25 år 1921-1946. *Maal og minne* 1948, 1-11. Zie voorts *Norsk tidsskr. f. sprogvidenskap* III, 366-69 en L. GROO-TAERS' kroniek in *Lew. Bijdr. Bijblad* XXXVIII (1948), 82. — Het laatst verscheen afl. 28, gaande van *skjönn* tot *spade*.]

Svensk uppslagsbok, 2^e uitg. *Malmö*, 1947 vlg. Het laatst verscheen, in 1949, deel XII gaande van *Grimberg* tot *hedebosöm*. De taalkundige afdeling staat onder leiding van prof. K. G. LJUNGGREN; de toponymische verklaringen zijn inz. van de hand van doc. B. EJDER.

Bovendien werd ons medegedeeld dat een onveranderde herdruk is verschenen van de tweede uitgave van het zeer gezochte „Svensk etymologisk ordbok” door E. HELLQUIST (*Lund*, 1939²); in tegenstelling met de meeste etymologische woordenboeken, wordt hier het toponymisch materiaal ook ruimschoots in aanmerking genomen. Vgl. hiermede het etymologisch woordenboek van F. HOLTHAUSEN, vermeld in *Bibl. Psn.* 1948, blz. 385.

AFD. I. — ALGEMENE BIJDRAGEN

1. CARNOY, A. — De bergnamen in 't Oud-Nederlands. *K. V. A., V. en M.* 1948, 5-12.

Behandelt o. m. de namen : *mont* (Munte, Waasmont, Hamont), *calvus mons* (Kolmont) : *collis*, Vlat. *collia (Wvla. coille, caille, Vercoullie, Van Caillie), *berg*, *hille/hulle*, *heuvel*, *kling*, *buil* (Builaar, Hoge Buel), *hokila, dim. bij *hoka* „hoop, stapel”, Mhd. *hocker* „bult” (Steen-Okker-zeel, Heukelom); *hump*, *himp* (Himpe, Impe, Overimpe), *knok*, *halda (Houwaart), *haldjo > *helde* (Huldenberg, Hilderenberg), *hlida (Lebbeke, Lubbeek), *hlaiwa (> Ndl. leeuw, Denderleeuw, Zoutleeuw), *jalisa (= rots, Vaals, Val-Meer), *steen* (Estaimpuis).

2. — Origines des noms des communes de Belgique, y compris les noms des rivières et principaux hameaux I-II. *Louvain*, 1948-1949.

Nieuwe uitgave van het „Dictionnaire étymologique”, waarover laatst *Bibl.* 1947, nr 1. Zie hierboven, blz. 291.

3. DRAYE, H. — Les études onomastiques en Flandre pendant les années 1939-1946. *Onomastica* II (1948), 259-84.

Vermeldt de belangrijkste toponymische en anthroponymische publicaties uit de oorlogsjaren, aansluitend bij het overzicht van H. J. VAN DE WIJER in dezes lezing op het 1e Int. Congres voor Naamkunde (Parijs, 1938). Zie *Bibl.* 1939, nr 15.

4. LINDEMANS, J. — Toponymische verschijnselen geografisch bewerkt : *zele*. *Com. Top.* XXII (1948), 93-128.

Deze bijdrage is even merkwaardig als de vorige van de reeks, waarover *Bibl.* 1940, nr 7; *Bibl.* 1943, nr 8; *Bibl.* 1945/46, nr 6.

Thans worden vooraf een aantal onechte *-zelenamen* behandeld, nl. composita met *-lo* (Antw. *Dorsel*, vgl. Limb. *Donderslag*, sommige *Moorsele*'s, *Sijsele*, enz.), met *-hole* (*Dutsel*, *Vossel*), gevallen van suffixverwisseling, appellativa op *-sel* (*eeusel*, enz.), samenstellingen met Lat. *cella* (*Spisele*?) of *silva*, ontleningen uit Rom. (*Kessel*, *Piezsel*) waaronder dimin. op *-ellus* (*Butsel*, *Koersel*, *Marissele*, *Meertsel*, *Ponzele*), waternamen op *-el* (*Urzel*).

Dan volgt de lijst van zowat 155 *-zelenamen* uit het hele Ndl. taalgebied, inz. het Vlaamse land. Dit materiaal wordt vervolgens van verschillende standpunten uit bestudeerd: verspreiding (met kaart tussen blz. 128-29) en ouderdom, betekenis van *zèle*, de bepalende omstandigheden (patron. op *-inga*, mansnamen, bepalingen wijzend op de bodemgesteldheid, of ontleend aan de ligging en de bestemming, andere bepalingen). Ten slotte maakt S. een vergelijking met de *-heemnamen* en waagt hij een poging tot interpretatie in verband met de kolonisatiegeschiedenis, zonder zich het gevaar van dergelijke besluiten te ontveinzen. Terecht wordt hierbij rekening gehouden met de verbreiding van *zèle* in de overige Germaans-talige landen, met uitzondering echter van het Noordgerm. gebied, hoewel de Skand. toponymie ook op dit stuk merkwaardige parallellen vertoont met de onze. Alleszins heeft S. met deze bijdrage eens te meer recht op ons aller erkentelijkheid.

5. — Volkskunde en plaatsnaamkunde. *Miscell. Gessler* II, 717-25.

Vgl. *Bibl.* 1947, nr 6 en *Hand. XVIIe Vla. Fil. Congres* [Leuven 1947], 196-97.

Behandelt pln. in verband met het volksgeloof (samenstellingen met *Wodan* en *Donar*, *nekker* en (*n*)*eks* of *aks*, *alf*, *hermannen* en *clabots*, *wittevrouw* en *gippenesse* = *egyptenese*, *lodder*, *duivel*, *klok*); naamverklarende sagen (*Antwerpen*, *Wezenhage*, *Strijtem*, enz.); pln. in verband met het volksleven (landbouwgebruiken, rechtstoestanden, heiligenverering, hygiëne, ontspanning, volksliteratuur; allerlei soorten van huisnamen; humoristische benamingen als *leckebaert*, *vette kuip*, *Dwaasheid*, *Brooloose*, *verloren kost*, enz.).

Verscheen ook in de serie *Bijlagen* van het Instituut voor Naamkunde, als nr XXVII (*Leuven*, 1948).

6. ROELANDTS, K. — Het naamkundig onderzoek in Skandinavië II. Het toponymisch onderzoek in Zweden. *Med. Ver. Naamkunde* XXIV (1948), 33-40.

In aansluiting met het overzicht van de toponymische bedrijvigheid in Noorwegen (zie *Bibl.* 1947, nr 7), vormt deze bijdrage het eerste gedeelte van de bespreking der georganiseerde plaatsnamenstudie in Zweden; S. handelt hier over de

Kon. Commissie voor Toponymie (Kungl. Ortnamnskommisionen) en haar publicaties „Sver(i)ges Ortnamn”.

7. VINCENT, A. — Que signifient nos noms de lieux... Zie *Bibl.* 1947, nr 9.

Rec. BAGUETTE, A. *Rev. phil.* XXVII (1949), 211-12.

DAUZAT, A. *Rev. int. onomast.* I (1949), 227.

JODOGNE, O. *Ts. lev. talen* XIV (1948), 386.

Id. *Rev. hist. eccl.* XLIV (1949), 232-33.

LAET, S. J. DE. *Ant. class.* XVI (1947), 443-44.

LEGROS, É. *Com. Top.* XXII (1948), 432-33.

VRIEZE, F. DE. *Archives, Bibliothèques et Mus. Belg.* XIX (1948), 43-45.

- 7a. WIJER, H. J. VAN DE — In memoriam J. Cuvelier. *Com. Top.* XXII (1948), 29-37 en (verkort) *Med. Ver. Naamkunde* XXIV (1948), 41-44.

8. WIJER, H. J. VAN DE-DRAYE, H. — De plaatsnamenstudie in 1947. *Com. Top.* XXII (1948), 147-246.

Dit overzicht bevat 80 nummers en talrijke bijdragen van historische, oudheidkundige en volkskundige aard, alsmede een groot aantal toponymische studiën uit het buitenland. Verscheen intussen ook afzonderlijk, met enkele aanvullingen en verbeteringen, in de reeks *Bijlagen* van het Instituut voor Naamkunde, als nr XXV (1).

(1) Volledigheidshalve moge bovendien verwezen worden naar de volgende bibliografische mededelingen:

BLANCQUAERT, E. — Huidige stand en toekomst van de Nederlandse taalkunde (naschrift). *Ts. lev. talen* XIV (1948), 368-71. Zie *Bibl.* 1947, blz. 202, n. 1.

GRAS, P. — Bibliographie bourguignonne 16. Linguistique, toponymie, anthroponymie. *Annales Bourg.* XX (1948), 137-39.

R[OELANDTS], K. — Bibliographie. *Med. Ver. Naamkunde* XXIV (1948), 60.

Inhoudsopgave van *Com. Top.* XIX (1945)-XXII (1948).

AFD. II. — BIJZONDERE VRAAGSTUKKEN

A. — Vlaanderen en Vlaming.

9. DHONDT, J.-GYSSELING, M. — Vlaanderen. Oorspronkelijke ligging en etymologie. *Album Baur* I, 192-220.

Rec. SERAYEN, A. *Rev. phil.* XXVI (1948), 1205.

Het oorspr. Vlaanderen omvatte het poldergebied met een betrekkelijk smalle zoom diluviale grond, van de westelijke grens van de Polders (Calais) of de Aa-golf tot de Zwin-golf.

Vlaming wordt afgeleid van Ingw. *flām* < Germ. *flauma* „overstroomd gebied” en *Vlaanderen* wordt verklaard als dat. plur. van *flānþr-/flānðr-*, een afleiding van *flām*, met dezelfde betekenis. De bewijsvoering is zeer gedocumenteerd (1).

C. — Varia.

10. CARNOY, A. — Van Genepiën tot Gent. Zie *Bibl.* 1947, nr 11.

Rec. GYSSELING, M. *Rev. phil.* XXVI (1948), 860.

11. — De lindeboom in folklore en taalkunde. *Miscell. Gessler*, 253-59.

Blz. 255 e. v. worden de Wa. pln. met Lat. *tilia*, Vlat. *tilius*, *tiliolus* en de Vla. pln. met *linde*, *lende* besproken.

12. — Les noms des confluent dans les langues celtiques. *Com. Top.* XXII (1948), 349-51.

Samenvatting van een lezing, aansluitend bij de studie vermeld in *Bibl.* 1947, nr 11. In de toponymie zijn verschillende Kelt. woorden voor „samenvloeiing” te onderscheiden, nl. *condate, *kombero, **gen-abo-*, met verschillende (jongere) con-

(1) In dit verband worde ook verwezen naar het opstel van J. DE BLIEK, Enkele bijzonderheden over de namen Vlaanderen en Zeeuws-Vlaanderen. *Historia* XIII (1948), 223-26.

taminaties. In dit verband wordt o. m. gestreefd naar een verklaring van de plaatsnamen *Gent*, *Kontich*, *Semmerzake*, *Gennep* en *Gameren* (Gelderland).

13. — De onvaste gronden in de toponymie. *Com. Top.* XXII (1948), 65-73.

In verschillende taalgebieden is de naam van vochtige of moerassige plaatsen, in etymologisch opzicht, dikwijls te herleiden tot een wortel die „schommelen” betekent, of een gelijkaardige beweging uitdrukt. In dit verband worden de volgende bestanddelen verklaard: *waver*, Wa. *waiibe* „weide”, *walk* (vgl. *Walcheren*, *Waulsort*) en Wa. *wáchi*, Wa. *hossi*, Limb. *lutse*, (Wvla.) *zwank*, *wappe*, *schok(aard)*, *kwak*, *kwist* of *kwest*, *lum* en *laam*, (Mnl.) *merw* (o. a. in *Melveren* en *Merwede*, vgl. *Honte* = naam van de Westerschelde), *mort*. Onder de onvaste gronden vindt men vervolgens zandige terreinen, met „losse zavel”, waarvoor benamingen met *mul* (*Mille*, enz.) en *bol* (*Blanden*, *Bollenberg*, vgl. *Waaienberg*, *Stuivenberg*?) gebruikelijk zijn. Daarentegen wordt de vastheid van de grond volgens S. uitgedrukt door de naam *Zittaard* (te Meerhout), wel te onderscheiden van *zittert* = *zetrud*.

14. GYSSELING, M. — Ingueonismen in de vroege toponymie van Vlaanderen en Noord-Frankrijk. *Hand. XXe Ndl. Phil. Congres* [Leiden 1948], 72-75.

Merkwaardige voorbeelden van Eng. taalinslag in Pas-de-Calais (*au* > *eo*, *ai* > *ā*, brechung, wegval van *n* vóór *þ* en *s*, pln. op *-tūn*, appellativa) en van „Ndl.” Ingw. in Vlaanderen, het Antwerpse, Zeeland en Holland: *au* > *ā*, *ai* > *ā*, *ā* > *ē*, umlauts-*u* > *i*, palat. van *g* en *k*, wegval van *n* vóór *þ* en *s*.

15. LINDEMANS, J. — Maal. Zie *Bibl.* 1947, nr 13.

Rec. LEGROS, É. *Com. Top.* XXII (1948), 443.

16. — Over twee woordfamilies in plaatsnamen (Bijdrage tot de etymologie van Sinaai, Zonnebeke, Zonhoven, Zeun en Zoniën). *K. V. A., V. en M.* 1946, 81-90.

De gemeentenaam *Sinaai* (vgl. fn. van *Seynaeve*?) wordt beschouwd als de Ingw. vorm van Gelders *Sonooi* (> fn. *Snoy*) en Limb. *Sonuwe* > Zonhoven; vgl. ook *Seneffe*. Het eerste lid,

dat bovendien wordt aangetroffen in *Zonnebeke* en wellicht in *Sombeke* onder Waasmunster (1), wordt samen met verschillende bekende appellativa (o. a. Mnl. *zwin* „afvoerkanaal”, Mnl. *zwane* „staande water” en Ndl. *zondbloed*) afgeleid van Germ. *sw-n, waarnaast Germ. *sw-m wordt ondersteld (in *zomp*, *zwamp*, *zwam*, *zwemmen*, enz.). Beide vormen, Onl. *zone* en Ingw. *zin* = „waterloop”, zijn volgens S. in gebruik geweest voor de Brab. riviernaam *Zeune*, die etymologisch gescheiden wordt van (prae-Germ.?) *Zenne* en van *Zoniën*. Deze laatste naam zou veeleer verband houden met Mnl. *sonie*, Ndl. dial. *zeunie*, enz., en aldus „weideplaats voor varkenskudden” betekenen.

17. LOEY, A. VAN — Dieweg. *Com. Top.* XXII (1948), 6.

Samenvatting van een lezing in de Commissie (*D.* = „hoofdweg”, net zoals het latere *heerbaan*, *grand'rue*).

18. VANNÉRUS, J. — Les lieux-dits *Mort Homme*... Zie *Bibl.* 1945/46, nr 15.

Rec. DAUZAT, A. *Rev. int. onomast.* I (1949), 226.

(1) Het excerpt van 1223 is bij voorkeur te identificeren met de heerlijkheid *Sombeke* onder Boechout (Antw.), waar ook een familie *van Sompeke* bekend is [K. R.].

AFD. III. — ANTWERPEN en BRABANT (1)

(1) Algemene bijdragen van historische aard over Antwerpen en Brabant zijn:

ADERS, G. — Regesten aus dem Urkundenarchiv der Herzöge von Brabant ca. 1190-1382. *Düsseldorfer Jahrbuch* XLIV (1947).

BAPLUE, H. — Les polders de l'Escaut du Nord d'Anvers. *Bull. soc. géogr. Anvers* 1948, 93-115.

BONENFANT, P. — Note sur l'origine des sénéchaux de Brabant. *Miscell. Gessler*, 185-91.

ERENS, A. — De oorkonden der abdij Tongerlo I. *Tongerloo*, 1948.

Gepubliceerd worden de 284 oudste charters van Tongerlo gaande van 1130 tot 22 Aug. 1294.

HEUSDEN, M. VAN — La région Nord de Bruxelles. Les caractères naturels et spirituels. Le paysage. *Ann. Trav. publ. Belg.* 2e sér. XLVII (1946), 53-88; 191-232, kaarten.

NAEYER, A. DE - MARTENS, R. - MAURISSEN, A. W. — West-Brabant. 30 Wandelingen bewesten de vaart Willebroek-Brussel-Charleroi. *Brussel*, 1948.

Rec. L(INDEMANS), J. *E. S.-Br.* XXXI (1948), 333-34.

PRIMS, F. — Het Chartarium van de O. L. V. Priorij van Korsendonk (Oud-Turnhout) van af de stichting 1395 tot rond 1415. *Com. roy. hist.*, *Bull.* CXIII (1948), 119-204.

— De Kempische dubbeldorpen. *Touring Cl.* LIV (1948), 265-68. Vgl. *Bibl.* 1947, blz. 209.

— Het parochiewezen in de Antwerpse Kempen. Zie *Bibl.* 1947, blz. 209.

Rec. KOYEN, M. *An. Praem.* XXIV (1948), 174-75.

X. *Bijdr. Gesch. Ndl.* III (1948), 124-25.

X. *HOK* XVI (1948), 161-62.

X. *Tax. n. r.* XIV (1948), nr I, 54-55.

Behandelt in het I^e deel „De algemene parochiegeschiedenis” o. m. : de natuurlijke grenzen van de Antwerpse Kempen; de diocesane grenzen in de Antwerpse Kempen; lijst der patronaten in het bisdom Kamerijk, Luik en in de dekenij Antwerpen; de Kempische kerkregisters; de parochiegeschiedenissen tot heden gepubliceerd; lijst der Kempische kerken vermeld voor het jaar 1200; enz.

In het IIe deel „De parochiën” worden de parochiën van de dekenijen Brasschaat, Eekeren, Esschen, Geel, Heist-op-den-Berg, Herentals, Hoogstraten, Lier, Mechelen-Noord, Mol, Turnhout, Westerloo, Zandhoven behandeld.

S., L. — Brabantse heerlijkheden (1711). *Brab. Folkl.* XX (1940/48), 237.

In hs. 311, dl XXX v. h. *Archief van de Heraldieke Raad* te Brussel.

SUYKENS, A. — Franse revolutie en boerenkrijg in Klein-Brabant. *Brussel*, 1948.

Rec. MEES, J. *Toer.* XXVIII (1949), 463.

B. — Afzonderlijke steden en dorpen.

ANTWERPEN

19. PRIMS, F. — Antwerpiensia XVIII (1947). *Antwerpen*, 1948.

Zie inz. blz. 5-8 : Antwerpen een meervoud? (1).

VERBOUWE, A. — Iconografie van Vlaams-Brabant III. Kanton Assche. *E. S.-Br.* XXXI (1948), 353-58.

Aanvullingen bij de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1941, blz. 123, n. 1, betr. de gemeenten Assche, Hekelgem, Kobbegem, Liedekerke, Mazenzele, Sint-Ulrikskapelle en Ternat.

— Iconografie van Vlaamsch-Brabant V. Kanton Vilvoorde. *E. S.-Br.* XXXI (1948), 39-47; 72-89; 113-39; 165-80.

Rec. C(LABOTS), A. *Ons Heem* IV (1948/49), 31 [zie ook *ibid.*, 23].

W(EYNS, J.) *Ons Heem* IV (1948/49), 95-96.
 Vervolg van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1947, blz. 208, n. 1. Intussen ook afzonderlijk verschenen in de reeks : Iconografie van Vlaamsch-Brabant, nr VI. *Brussel*, 1948.

(1) Over ANTWERPEN handelen bovendien :

DEPLANDRE, M. — Quelques pages de l'histoire d'une tour. *Tour. Club* LIV (1948), 89-90.

Betr. de toren van de O.-L.-Vrouwkerk te Antwerpen.

PRIMS, F. — Geschiedenis van Antwerpen IX. Met Oostenrijk en onder de Fransen (1715-1814), 3^e boek : De geestelijke orde. *Antwerpen*, 1948.

Rec. ANDRIESEN, J. *Bijdr. Gesch. Ndl.* III (1948), 148.

H., V. *Rev. hist. eccl.* XLIII (1948), 640.

— Geschiedenis van Antwerpen X. Nederlandsche en eerste Belgische periode (1814-1914), 1^e boek : De politieke orde. *Antwerpen*, 1948.

— Geschiedenis van het prekerinnenklooster te Antwerpen 1621-1801. *Antwerpen*, 1946.

— De metamorfose van Terlist te Antwerpen. *Touring Cl.* LIV (1948), 224-26.

Over BRUSSEL schreven :

DESART, R. — Œuvre folklorique de Bruxelles et environs : les impasses ; les vieux estaminets. *Bruxelles*, s. d.

— Folklore bruxellois. Les vieux estaminets. *Tour. Club* LIV (1948), 98-101.

DONS, R. — Manuel d'histoire de Bruxelles. *Bruxelles*, 1947.

LAER, E. VAN. — Brussel en omgeving. *Touring Cl.* LIV (1948), 153-55.

MIGLIORINI, B. — Bruxelles e Brusselle. *Giornale Emilia* 10/12/1948.

Rec. HENRY, A. *Rev. phil.* XXVII (1949), 487.

Over de Italiaanse uitspraak van Brussel.

Rec. BOEYCKENS, B. *Streven* n. r. II (1948/49), 782-83.

GESSLER, J. *Leuv. Bijdr. Bijblad* XXXVIII (1948), 61-62.

MEERBERGEN, J. *Boekengids* XXVI (1948), 283.

DWORP

20. LINDEMANS, J.-THEYS, C. — Brabantse plaatsnamen X. Dworp (Toponymica II, 10). *Leuven-Brussel*, 1948.

Monografie volgens het bekende plan : vooreerst een inleiding, met o. a. een geïllustreerde geografische en historische schets en een etymologische studie van de gemeentenaam (bezwaar tegen de afleiding uit Onl. *thorn*, bij voorkeur Kelt. oorsprong-?), vervolgens een glossarium van 625 plaatsnamen, een overzicht van het materiaal (op blz. 89-96) en een uitslaande toponymische kaart.

De meeste toponiemen worden in de lijst onderzocht of verklaard, o. m. *Baard*, *Beling*, *Blijdenkeer*, *Bruineput*, *Deelt*, *Diesbeek*, *Dodenrust*, *Donderweide*, *Drobbelstraatje*, *Emdeveld*, *Essel*, *Fabeel*, *Gangide* (XIVe e., WAUTERS), *Gerief*, *Gezette bos*, *Gijsblad* (XIVe e., Ghisenbac), *Grevelenblok* en *Grendeblok*, *Grouwelenbroek*, *Haak* met vr. fn. *Hakinne*, *Hanenveld*, *Hangend bunder*, *Havergewas*, *Helderingen*, *Herisem*, *Kakelrij*, *Kampendaal*, *Kesterbeek*, *Kissem*, *Korrendries*, *Kraaienberg*, *Krabbos*,

QUIÉVREUX, L. — Folklore bruxellois. Le vieux marché. *Tour. Club* LIV (1948), 17-20.

Enkele inlichtingen over LEUVEN :

HENDRICKX, J. — Fragmenten van oude Leuvense stadsrekeningen over de bouw van het stadhuis (1448). *Leuv. Bijdr.* XXXVIII (1948), 1-17.

MAN, L. DE. — Dialectisch materiaal uit oud-Leuvense bronnen. *Miscell. Gessler*, 808-27.

STROOBANT, L. — Louvain folklorique et légendaire. *Folkl. brabant.* XX (1940/48), 55-81.

Over MECHELEN wordt gehandeld door :

FONCKE, R. — Driemaal drie posten uit oude Mechelse rekeningen. *Miscell. Gessler*, 499-507.

— Mechelen de Heerlijke. *Mechelen*, 1938-'47.

Rec. J., H. O. K. *Mech.* LI (1947), 130.

MAES, L. TH. — Les délits de mœurs dans le droit pénal coutumier de Malines. *Rev. du Nord* XXX (1948), 5-25.

Laakt (thans de gemeente Lot), Leugenbeek, Loor, Meigem, Muisveld, Oodsebroek, Ruiselaar, Rulrode, Scholput (?), Slangenberg, Speelblok, Tabbaard, Ventelle, Verloren ambacht, Vette kuip, Vuilput, Winterperre, Wouweringen.

Overeenkomstig de lofwaardige methode van J. LINDEMANS verscheen tegelijkertijd ook een historische monografie over deze gemeente, van de hand van C. THEYS : *Geschiedenis van Dworp* (Geschied- en oudheidkund. genootschap v. Vla.-Brab.). Brussel, 1948.

C. — Varia.

21. RUELENS, J. — Jules César et les origines de Jodoigne. *Rev. phil.* XXVI (1948), 1054-58.

Geldenaken-Jodoigne < *geidumniūm (*oppidum*) is Keltisch, van de volksnaam *Geidumni* (CAESAR), waarin *gei-* „reste obscur mais peut sans doute se rapprocher de la racine du grec γῆ, γαία“; S. weet ook precies te zeggen waar het religieus centrum en het oppidum van dit volk gelegen was! (1).

(1) Historische inlichtingen over andere Antwerpse en Brabantse gemeenten zal de toponymist vinden in de volgende bijdragen :

- AERTS, A. — Rotselaar viert zijn verleden. *Toer.* XXVII (1948), 311-15.
 BECKHOVEN, B. VAN — Mol en omgeving. *Touring Cl.* LIV (1948), 191-92.
 BOEN, D. — Calmpthout (Kalmthout). 20 jaar onder het Fransche Bewind. *Esschen*, 1947.
 Rec. JANSEN, J. E. *Tax. n. r.* XIV (1948), nr III, 67.
 BORGERS, F. — Geschiedenis van Geetbets. *E. S.-Br.* XXXI (1948), 385-404.
 BRIL, L. — L'inventaire des archives de la ville de Nivelles sous l'ancien régime. *Tongres*, 1940.
 Rec. VANNÉRUS, J. *Rev. phil.* XXVI (1948), 929-31.
 COBBAERT, A. M. — Du côté d'Anderlecht. *Tour. Club* LIV (1948), 137-39.
 DEFLANDRE, M. — Jette Saint-Pierre inconnu. *Tour. Club* LIV (1948), 41-43.
 Rec. B. J. *An. Praem.* XXIV (1948), 188.
 — Un vestige peu connu du passé boitsfortois. „La grange aux toiles“ (Laekens schuer). *Tour. Club* LIV (1948), 244-45.
 DELMELLE, J. — Dilbeek hier et aujourd'hui. *Tour. Club* LIV (1948), 162-64.

- GORIS, J. — Arendonkse turfwinningen. *Tax. n. r.* XIV (1948), nr I, 29-33.
 GORP, J. VAN — Kasterlee. *Touring Cl.* LIV (1948), 155-56.
 GROOTE, G. DE — Gysbrecht Mercx' gedicht ter ere der opening van de „nieuwe schipvaart“ Brussel-Willebroek (1561). *E. S.-Br.* XXXI (1948), 263-76.
 HOOF, J. VAN — Lier, een stemmig stadje. *Touring Cl.* LIV (1948), 169-72.
 HUYGHEBAERT, N. — Note sur les bibliothèques d'Affligem et de ses prieurés au XIIe siècle. *Miscell. Gessler*, 610-16.
 JACQUIER, Y. DU — Le pèlerinage d'Hakendover. *Tour. Club* LIV (1948), 67-69.
 JANSEN, J. E. — Turnhout. *Touring Cl.* LIV (1948), 181-83.
 LAENEN, J. — Aghterbos-lez-Moll, village de prédilection de Jacob Smits. *Tour. Club* LIV (1948), 31-32.
 L(AUWERYS), J. — Hoogstraten, het centrum der Noorder-Kempen. *HOK XVI* (1948), 146-59.
 LEMAIRE, R. — De oude schandpaal van Dworp. *E. S.-Br.* XXXI (1948), 410-14.
 LINDEMANS, P. — Brabantse beëwgen en volksdevoties 2. H. Kruis. *E. S.-Br.* XXXI (1948), 405-10.
 Vervolg van bijdrage in *E. S.-Br.* XXIX (1946), betr. Galmaarden en Laken.
 — Een Brabantse vrouwenabdij in het begin der XVe eeuw. *E. S.-Br.* XXXI (1948), 241-51 ; 289-303 ; 347-53.
 Over de benediktijnerabdij van Vorst.
 MAES, F. — Oude fundatiën te Everberg en te Meerbeek. *E. S.-Br.* XXXI (1948), 97-102 ; 154-64.
 MARTENS, R. — Het oude landgoed Amelgem. *Toer.* XXVII (1948), 402-05.
 Gelegen te Brussegem.
 MEEUS, J. — Een nieuwe hoogbrug te Aarschot. *E. S.-Br.* XXXI (1948), 326.
 — Aanleg van de Molenberg te Aarschot. *Ibid.*, 326-27.
 MEYER, P. B. DE — De Minderbroeders in de Kempen vóór 1797. *Tax. n. r.* XIV (1948), nr III, 37-51.
 MOLDER, TH. DE — Geschiedenis van Oostmalle. *Turnhout*, 1948.
 Rec. JANSEN, J. E. *Tax. n. r.* XIV (1948), nr III, 69-70.
 PRIMS, F. *Boekengids* XXVI (1948), 282.
 X. *HOK XVI* (1948), 160.
 NYEN, K. VAN — De steennijverheid te Beerse en in de Kempen. *Tax. n. r.* XIII (1947), 45-71.
 Rec. X. *HOK XVI* (1948), 163.
 ONZIA, J. — Westerloo. *Touring Cl.* LIV (1948), 163-65.
 PASSEN, R. VAN — Oude testamenten en legaten (Kontich). *De Schakel* II (1947), 75-80 ; 120-22 ; III (1948), 18-21 ; 51-55.
 PODEVIJN, R. — Sainte Alène de Forest. *Folkl. brab.* XX (1940/1948), 82-93.
 PRIMS, F. — Korsendonk. *Touring Cl.* LIV (1948), 125-26.
 RYCKMAN DE BETZ, BARON DE-MAISIÈRES, TH. DE-DANSAERT, G.

- L'abbaye cistercienne de La Cambre. Étude d'histoire et d'archéologie. *Anvers*, 1948.
 Rec. EVELY, L. *Collect. Mechl.* XIX (1949), 108.
 GANSHOF, F. L. *Bijdr. Gesch. Ndl.* IV (1949), 143-45.
 MOERREELS, L. *Ons geest. erf* XXII (1948), 304-08.
X. E. S.-Br. XXXI (1948), 334.
 SCIOT, A. - VERSTEGEN, V. — Geschiedenis van Attenrode-Wever... zie *Bibl.* 1947, blz. 213.
 Rec. MEERBERGEN, J. *Boekengids* XXVI (1948), 104.
 TULKENS, L. — „'s Heeren Warande binnen Diest". *Touring Cl.* LIV (1948), 193-96.
 UDEKEM DE GUERTECHIN, R. D' — Le château d'Héverlé et ses seigneurs. *Notes historiques. Louvain*, 1948.
 VENNEKENS, F. (†) - COPPENS, C. — Chronologische lijst van de stukken voorhanden in het charterboek van Gaasbeek. *E. S.-Br.* XXXI (1948), 303-24.
 Vervolg van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1947, blz. 213.
 VERBESSELT, J. — Studies over het ontstaan van het parochie-
 wezen in Brabant. *Brab. Folkl.* XX (1940/48), 60-129.
 Over Neder-Overheembeek, Halle en Melsbroek.
 VERRIEST, L. — Un conflit linguistique à Lembecq-lez-Hal à la fin
 du 17e siècle. *Miscell. Gessler*, 1262-67.
 Rechtsgeschil van 1695 veroorzaakt door een vraag om Vlaamse
 rechtsbedeling bij de schepenbank van Lembeek.
 VIJVER, F. VAN DE — Park „Te Boelaar" te Borgerhout. *Borger-
 hout*, z. j.
 VISSERS, F. — Lilloo. *Touring Cl.* LIV (1948), 133-36.
 VOKAER, P. J. — Par les rues de Forest. *Forest*, s. d.
 Rec. *X. E. S.-Br.* XXXI (1948), 335.
 WILDE, J. DE — De molen van Doel. *Toer.* XXVII (1948), 135-36.
 WINCKEL, J. VAN — Aarschot, parel van het Hageland. *Toer.*
 XXVII (1948), 121-24.
 — De „Oude Dekenij" van Aarschot. *Toer.* XXVII (1948),
 421-22.
 WITTE, R. DE — Ons land van Brabant... Over Johan de Maegt
 en zijn geboortestreek. *Toer.* XXVII (1948), 99-104.
 WOORDE, H. DE — Le château décapité. Une visite au donjon
 de Ham. *Tour. Club* LIV (1948), 260-61.
 X. — Geschiedenis der abdij van O. L. Vrouw van het H. Hart
 te Westmalle in vogelvlucht. *Westmalle*, 1947.
 Rec. A., A. *Ons geest. erf* XXII (1948), 312.
 X. — Kempische kronijk. *Tax. n. r.* XIV (1948), nr I, 41-43.
 Over een oudheidkundige vondst te Lichtaart, met vermelding
 van de toponiemen uit de omgeving der vindplaats.

Evenals de vorige jaren gaf Kan. D. J. DELESTRÉ ook dit jaar, in het weekblad *St. Servaasbode*, korte bijdragen over de geschiedenis van Grimbergen, inz. over de huizen „De Zwaan" (29/2/48) en „De Vrunte" (17/10-14/11/48). Zie *Ons Heem* IV (1948/49), 92.

Bovendien worden talrijke plaatsnamen vermeld in de rubrieken

„Tonelen uit het vroegere volksleven" en „Uit oude papieren", regelmatig door C. THEYS bezorgd in *E. S.-Br.* XXXI (1948), passim.

In verband met de voorbereiding van het 8^e eeuwfeest der moederparochie van Kontich verschenen, van de hand van A. DE LAET, een aantal populaire bijdragen over de geschiedenis van deze gemeente, in de *Gazet van Kontich* dd. 7/8/48 vlg. Het betreft o. m. de *Sint Martinusput* (21-8 en 13-11), het ontstaan van het dorp en *Condacum castrum* (20-11), het *Hooghuis* of *Huis van Diest* (18-12 en 25-12). De reeks wordt voortgezet.

Voor allerlei kleinere opstellen over de plaatselijke geschiedenis, verschenen in dag- of weekbladen, worde ook verwezen naar de „Heemkundige bibliografie" in *Ons Heem* IV (1948/49), 25-32; 87-96.

AFD. IV. — LIMBURG en LUIK

A. — Generalia.

22. HERBILLON, J. — Toponymes hesbignons VI-VIII. *Com. Top.* XXII (1948), 295-306.

Behandelt achtereenvolgens de namen of bestanddelen *Fize*, *St(i)er* en *Verlaine*. In verband met deze laatste worden ook de plaatsnamen *Wellen* (arr. Tongeren) en *Willin(n)e* (te Berloz) verklaard.

B. — Afzonderlijke steden en dorpen.

HERSTAPPE

23. HERBILLON, J.-STEVENS, A. — Toponymie de Herstappe... Zie *Bibl.* 1947, nr 19.

REC. DAUZAT, A. *Rev. int. onomast.* I (1949), 227.

DOPPAGNE, A. *Dial. belgo-rom.* VI (1947), 181-82.

LEGROS, É. *Com. Top.* XXII (1948), 434-35.

C. — Varia.

24. WIJER, H. J. VAN DE-EPPE, H. — Plaatsnamen te Welkenraat. *Med. Ver. Naamkunde* XXIV (1948), 67-77.

Voortzetting van de in *Bibl.* 1947, nr 31, vermelde studie.

25. WILLEMS, B. — Drossart, Truschbaum, Rösselberg und Brüsselberg, Erläuterung von vier Flurnamen der Nordardennen. *Ostbelgische Chronik* I (1948), 168-69.

26. — Der Ortsname Waimes (Weims). *Ostbelgische Chronik* I (1948), 48-61.

27. — Die Waldnamen „Wald“ und „Busch“ in den

Orts- und Flurnamen der Nordardennen (Thommen bis Konzen). *Ostbelgische Chronik* I (1948), 40-44.

28. — Walhorn, seine frühere Bedeutung und sein Name (Harne, Walhorn). *Ostbelgische Chronik* I (1948), 141-56.

29. — Weser, Göhl und Iter im Kanton Eupen. *Ostbelgische Chronik* I (1948), 106-37.

1. Allgemeines über die Bäche und Teiche.

2. Die einzelnen Wasserläufe (Weser, Hill-Helle, (Stadt)bach, Göhl, Lontzenerbach, Iter).

3. Die Wasserscheiden der drei Wasserläufe (1).

(1) In dit eerste deel der *Ostbelgische Chronik*, uitsluitend van de hand van Dr B. WILLEMS verwijzen wij voorts nog naar de volgende historische bijdragen :

WILLEMS, B. — Alte Strassen und Wege : Die Reims-Kölner Heerstrasse besonders im Kanton St. Vith. *Ostbelgische Chronik* I (1948), 9-31.

— Zur Lage des Klosters Malmedy... (Lage des Klosters und der ältesten Siedlung von Malmedy). *Ostbelgische Chronik* I (1948), 32-39.

— Die Wälder des alten Hofes Amel. *Ostbelgische Chronik* I (1948), 45-47.

— Grenzstreitigkeiten zwischen den Dörfern Elsenborg (Luxemburg) und Kalterherberg (Jülich) um 1700. *Ostbelgische Chronik* I (1948), 96-105.

— Hof Belven und andere Güter der Bank Walhorn im Besitze der Abtei der Zisterzienserinnen von Val-Notre-Dame bei Huy (um 1250). *Ostbelgische Chronik* I (1948), 157-67.

— Grenze zwischen dem Hertogenwalde und der Stadtgemeinde Aachen um 1400. *Ostbelgische Chronik* I (1948), 216-17.

Over Limburgse en Luikse gemeenten vindt de belangstellende toponymist verder inlichtingen in :

BAILLIEN, H. — Het leengoed Mulken. *Land. v. Loon* III (1948), 17-25 ; 38-45.

Thans een gehucht van Tongeren. Zie ook de korte aantekening van P. GORISSEN, *ibid.*, 64.

— De regesten der stad Tongeren 870-1500. *Com. roy. hist.*, *Bull.* CXII (1947), 169-262.

REC. Q(UICKE), F. *Rev. phil.* XXVI (1948), 931-32.

X. *Land v. Loon* III (1948), 110-11.

— Tongeren, België's oudste stad. *Tongeren*, 1948.

REC. L., J. *Tijdspiegel* III (1948), 100.

- MANDOS, H. *Brab. Heem* I (1949), 31.
 W(EYNS, J.). *Ons Heem* IV (1948/49), 95.
 X. *Land v. Loon* III (1948), 110.
 X. *Tour. Club* LIV (1948), 176.
- BUCHET, A. — Notes d'histoire limbourgeoise. Limbourg au temps des guerres de Louis XIV d'après le ms. De Sinkeux. *Pepinster*, 1946.
- BUSSELS, M. — De Dommelmolens der abdij van Floreff. *Land v. Loon* III (1948), 49-57.
 — Hengelhof. *Tijdspiegel* III (1948), 127.
- BUVÉ, A. — Verrebroek. *Touring Cl.* LIV (1948), 128-29.
- COENEN, J. — De dubbele vlucht der Agneten van Maaseik. *Limb.* XXVIII (1948/49), 101-10.
 — Het kasteel Harff te Kanne. *Limb.* XXVIII (1948/49), 41-52.
 — Het kasteel van de Kaartridder van Heppeneert. *Land v. Loon* III (1948), 145-52.
 — Het kasteel Ommerstein te Rotem. *Limb.* XXVIII (1948-49), 1-11.
 — Castert te Klein-Ternaaien. *Limb.* XXVIII (1948/49), 21-35.
 — De pastoors van Heppeneert. *Miscell. Gessler*, 290-98.
- DANIËLS, G. — Maaseiker epigraphie. *Miscell. Gessler*, 335-47.
 Een reeks interessante huisnamen en huistekenen.
- DELVOIE, J. — Kanne, de parel van de Jekervallei. *Touring Cl.* LIV (1948), 175-78.
- GORISSEN, M. — Maaskruis en Lijnpad te Hocht. *Land v. Loon* III (1948), 46-48.
 Antwoord op de „bedenkingen” van H. THOMASSEN (zie beneden).
- GORISSEN, P. — Hasselt-Hilst, lekebroers te Sint-Truiden. *Land v. Loon* III (1948), 97-103; 113-17.
 — Hasselts buitenpoorterschap in de 14^e en 15^e eeuw. *Miscell. Gessler*, 552-57.
- GOYENS, M. — Enige processen over het leen „De Nachtegael” te Kortembosch. *Land v. Loon* III (1948), 26-32; 33-37.
- JAMAR, H. — Prof. Dr J. Gessler als folklorist. *Tijdspiegel* III (1948), 165-66.
- JANSSEN, H. — Over oude paalstenen in het Maasland. *Land v. Loon* III (1948), 107-09.
- LUX, G. V. — Over de parochie Martenslinde. *Land v. Loon* III (1948), 10-13.
Rec. C., H. Toer. XXVII (1948), 116.
- LYNA, J. — Het graafschap Loon. *Tijdspiegel* III (1948), 14-17; 94; 116-17; 149-50; 196-98.
 Vervolg van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1947, blz. 221.
 — Het ontstaan der steden in de Maasvallei. Synthetische studie. *Miscell. Gessler*, 784-89.
- MAE, S. F.-DREESSEN, J. — De geschiedenis van Bree. 1^e bijdrage: De parochie, de oude kloosters. *Bree*, 1946.

- MEYER, M. DE — Over Limburgse „bokken” en „kassen”, „sjobben” en „bossen”. *Miscell. Gessler*, 890-95.
- MOENS, F. — Symbolen van feodale macht. *Touring Cl.* LIV (1948), 256-59.
 Over feodale kruisen, gerechtsstenen, enz.
- MOORS, J. — Luikse oorkonden uit de 14^e eeuw, geschreven in het Nederlands. *Miscell. Gessler*, 916-30.
 Critische en taalkundige uitgave van 13 oorkonden.
- POEL, B. VAN DE — Hydrografie en reliëf van Limburg. *Tijdspiegel* III (1948), 104-115; 180-84; 200-05.
 — Het Limburgs Natuurhistorisch Museum. *Tijdspiegel* III (1948), 136-37.
- RENSON, G. — Nota's over het ontstaan van Maaseik. *Land v. Loon* III (1948), 92-96.
 — Wetenswaardigheden nopens de goederen der parochiekerk van Jeuk, de nieuwe parochiekerk en de kapel van Heisselt. *Limb.* XXVIII (1948/49), 13-19; 53-58.
- RITZEN, J. — De Sint-Benedictusabdij te Achel. *Toer.* XXVII (1948), 49-53.
 Met kaartje van de Cisterciënserabdijen in België.
- ROEMANS, R. — Bibliographia Gessleriana. *Miscell. Gessler*, 45-102.
- STRAETEN, C. VANDER — Het brouwersambacht van Hasselt. *Limb.* XXVIII (1948/49), 66-80; 81-96; 110-20.
 Zie inz. over de brouwerijen of „paanhuizen”, blz. 86-95.
- THOMASSEN, H. — Bedenkingen bij „Maaskruisen en Lijnpad”. *Land v. Loon* III (1948), 8-9.
 Naar aanleiding van de bijdrage van M. GORISSEN, vermeld in *Bibl.* 1947, blz. 220 n. 1. Zie antwoord van M. GORISSEN, hierboven.
- VOLS, J. — Een kijkje in het Tongers volksleven tijdens de zestiende eeuw. *Limb.* XXVIII (1948/49), 138-55.
 — Uit het verleden van Beverst. *Land v. Loon* III (1948), 58-62; 65-70.

Nuttige inlichtingen vindt men ook in de rubriek „Vraagbaak” van *Land v. Loon* III (1948); zie omslag (blz. 3-4) van elke aflevering. Dit jaar werden o. m. de volgende vragen beantwoord: nr 2, verschil tussen een schepenbank, een leenhof, une cour de tenants (cijnschhof), une cour foncière (laathof), afl. 1 [vgl. vragen nr 3-7, afl. 2-3]; nr 10, betekenis van *hoefgoed*, afl. 4; nr 20, het werk en de verdiensten van Kan. DARIS, afl. 8; nr 22, het ambt Grevembroek, afl. 10; nr 23, wanneer is Bree stad geworden, afl. 10.
 Bovendien werden al de eigennamen, waaronder de plaatsnamen, die in deze jaargang ter sprake komen, samengebracht in een alfabetisch register, op blz. 158-64.

In *De Mariabode van Zutendaal* (1946-1948) verschenen, van de hand van TH. VANDEBEECK, verschillende korte opstellen „Uit

de geschiedenis van Zutendaal", geput uit het kerkarchief. Zie *Ons Heem* IV (1948/49), 96.

Zie ook het „Gennummer” van *De Toerist* XXVII (1948), afl. 12.

De Mantelius-prijs 1948 [zie *Land v. Loon* III (1948), 111-12; *Tijdspiegel* III (1948), 150] werd toegekend aan H. BAILLIEN voor zijn monografie: „De geschiedenis van Lauw”.

AFD. V. — OOST- en WEST-VLAANDEREN

A. — Generalia.

30. GYSSELING, M.-KOCH, A. C. F. — Het „Fragment” van het tiende-eeuwse Liber Traditionum van de Sint-Pietersabdij te Gent. *Com. roy. hist., Bull.* CXIII (1948), 253-312.

Een voortreffelijke uitgave van dit uniek document — waarvan de onleesbare delen chemisch weer leesbaar werden gemaakt — met een uitstekende taalkundige en historische inleiding, namenregister en glossarium.

31. STRUBBE, E. I. — De wording van De Flou's „Woordenboek der Toponymie”. *Album Baur* II, 277-91.

Rec. SERAYEN, A. *Rev. phil.* XXVI (1948), 1206-07.

S. onderzoekt op grond van oorspronkelijke bescheiden hoe en wanneer DE FLOU het plan van zijn monumentaal Woordenboek heeft opgevat, welke principes bij het inzamelen, optekenen en rangschikken gevolgd werden en biedt een stevige grondslag voor de critische beoordeling van het werk van de onvolprezen baanbreker van de Vlaamse naamkunde.

32. VRIEZE, F. DE — Folklore in de plaatsnamen van West-Vlaanderen. *Miscell. Gessler*, 1284-1300.

Aan de hand van DE FLOU's Woordenboek behandelt S. volkskundige Westvlaamse huis-, hoeve- en herbergnamen; water-, boom- en straatnamen en een lange reeks veldnamen (1).

(1) Algemene bijdragen van historisch-geografische aard over Vlaanderen zijn :

BUYSE, E. — Honderd jaar Vlaamse kust. *Toer.* XXVII (1948), 375-79.

DHONDT, J. — Développement urbain et initiative comtale en Flandre au XIe siècle. *Rev. du Nord* XXX (1948), 133-56.

GRYSE, R. DE — Oude en nieuwe havens van het IJzerbekken in de Middeleeuwen. *Hand. Em. Brugge* LXXXIV (1947), 1-36. Zie *Bijdr. Gesch. Ndl.* III (1948), 99.

LERICHE, M. — Quelques données sur l'histoire géologique de la plaine maritime flamande et pour la connaissance de la géologie

B. — Afzonderlijke steden en dorpen.

GENT

33. GANSHOF, F. L. — Le domaine gantois de l'abbaye de Saint-Pierre-au-Mont-Blandin à l'époque carolingienne. *Rev. phil.* XXVI (1948), 1021-41.

Methodologisch belangrijke studie, aan de hand van het „Fragmentum Blandiniense” met interessante inlichtingen voor de toponymist, o. m. betr. de Gentse pln. *Kouter*, *Munkmeersch*, *Eekhout*, en 2 plans tussen blz. 1034-35.

Over hetzelfde onderwerp („Het Gentse domein van de Sint-Pietersabdij in het Karolingisch tijdvak”) heeft S. een lezing gehouden op de bijeenkomst der Belgische en Nederlandse historici te Utrecht (Mei 1948); zie samenvatting in *Bijdr. Gesch. Ndl.* III (1948), 84-85 (1).

sous-marine du littoral flamand. *Bull. soc. belge de géol.* 1948, 338-53.

- LOFFENS, K. — De strijd tegen de zee in het Yserbekken. *Biek.* XLIX (1948), 193-98; 228-32.

Over het bouwen en onderhouden van dijken; terloops ook over *dam* en *sluis*.

- PAEPE, J. DE — In Noord-Waasland. De grensstreek benoorden Stekene en Kemzeke. *Touring Cl.* LIV (1948), 82-83.

- S(MET), J. D(E) — Onze kust in Napoleon's tijd (1803). *Biek.* XLIX (1948), 73-75.

Over de zeeveringen, de havens, de kanalen en de zeeschepen. SPEYBROECK, L. VAN — De wijziging van het landschapsbeeld en van het leven van den mensch in het land van Waas in de 18e eeuw. *O. K. Waas* LV (1947/48), 93-129.

Vervolg van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1947, blz. 222 n. 1.

- TAVERNIER, R. — De jongste geologische geschiedenis der Vlaamse kustvlakte. *Hand. Mij. Gesch. Oudhk.* (Gent) n. r. III (1948), 107-15.

- VANNÉRUS, J. — Une énigme toponymique: „Treola”. *Com. Top.* XXII (1948), 339-48.

Bespreekt terloops het element *dries* en de Wvla. pln. *Tr(i)ool* (te Zuidschote).

Bibliotheca Wasiana. Vereeniging voor bio-bibliographie van het land van Waas. Mededeelingen. *St.-Niklaas-Waas*, 1946.

(1) Over GENT raadplege men verder nog:

- BRAGT, E. VAN — Het leven in de Gentsche „Poortjes” vóór 1900. *Ovla. Za.* XXIII (1948), 37-48.

C. — Varia.

34. SMET, J. DE — De Brugse wiic-namen. *Hand. Em. Brugge* LXXXV (1948), 112-17.

In verband met de lezing van M. GYSSELING in de heruitgave van het Liber Traditionum van de vorm *in Brutgis vico*, wijst S. er op dat *wik* (Lat. *vicus*) met de bet. „handelsplaats” te Brugge tweemaal voorkomt en ook dat, in tegenstelling met de opvatting van W. VOGEL, deze betekenis lang bewaard is gebleven.

35. — Wat betekent Assebroek? *Biek.* XLIX (1948), 119.

Blijkens de oudste vormen met *Ars*-, *Ers*- en *Ors*- zou deze naam oorspr. „paardenmeers” betekenen (de vroegste vermeldingen van DE FLOU zijn foutief).

36. VERSTEGEN, V. — Het cijns- en renteboek van 1503 van de kerk van Lokeren. Een naamkundige studie. *O. K. Waas* LVI (1948/49), 5-72.

Uitgave van de tekst, met aantekeningen, en (blz. 55-62) alfabetische lijst van de 212 er in voorkomende Lokerse plaatsnamen met verklaringen.

Op deze bijdrage volgen onmiddellijk enkele aantekeningen van de hand van E. FRAUSSEN, Een merkwaardig document voor onze geschiedenis (*ibid.*, 73-80); over de pln. inz. op blz. 78-79 (1).

- DELMELLE, J. — Archéologie gantoise. Au musée de la Byloke. *Tour. Club* LIV (1948), 4-6.

- WERVEKE, M. VAN — Les variations du chiffre de la population gantoise au XVIIe et au XVIIIe siècle. *Bull. statistique* (1947), 1225-26.

Rec. S., *J. Rev. phil.* XXVI (1948), 426.

Vgl. *Bibl.* 1947, blz. 223.

- WAEYSENS, J. — Merkwaardige hoekjes van Gent. *Toer.* XXVII (1948), 519-21.

(1) Over LOKEREN zal men bovendien naslaan:

- FRAUSSEN, E. — De Minderbroeders te Lokeren (1848-1948). *Mechelen*, 1948.

Rec. W(ILDE), J. D(E). *O. K. Waas* LVI (1948/49), 83-84.

Over BRUGGE verschenen de volgende bijdragen:

- COPPENOLLE, M. VAN — Onze oude afspanningen. *Ons Hoem* IV

- (1948/49), 10.
 Over het Pannenhuis en de Lange Munt te St.-Andries (Brugge). Zie voorts *ibid.*, 24.
 FIRMIN (BR.) — Het Oosterlingenhuis te Brugge en zijn ontwerper Jan van den Poele (Archeol. Verhand. 's lands wederopbouw, 8). *Antwerpen*, 1948.
 Rec. MAERE, R., *Rev. hist. eccl.* XLIII (1948), 617-18.
 HUGENHOLTZ, F. W. N. — Twee oorkonden over oude betrekkingen tussen Brugge en Utrecht [a° 1116, a° 1122]. *Hand. Em. Brugge* LXXXV (1948), 59-69.
 RENSON, G. — Brugge, die schone en hare betrekkingen met Engeland tot in de XVIIe eeuw. *Touring Cl.* LIV (1948), 19-21.
 SMET, J. DE — Een schepenakte van het Maandagsche [a° 1275]. *Biek.* XLIX (1948), 44-46.
 STALPAERT, H. — De zogenaamde sage van het Minnewater te Brugge. *Biek.* XLIX (1948), 31-36.
 X. — Album „Brugge”. *Brussel*, 1948.
 Rec. X. *Touring Cl.* LIV (1948), 110.
 Verdere historische gegevens over Vlaanderse steden en dorpen vindt men in de volgende publicaties :
 † ANDELHOF, E. — Het „Heilig Huizeken” en zijne legende. *Ovla. Za.* XXIII (1948), 57-64.
 Herberg te Drongen bij Gent.
 B., A. D. — Kapelleke van Sint Guthago. *Biek.* XLIX (1948), 22.
 CEULEMANS, H. — Tielt. *Toer.* XXVII (1948), 461-63.
 CREVITS, R. — Het slot van Wijnendale. *Toer.* XXVII (1948), 54-55.
 Aldaar berust o. m. het oud „Manschepenboek”, van buitengewone afmetingen, waarin alle eigendommen en verhuringen van de heerlijkheid Wijnendale opgetekend werden en mooie kaarten of tekeningen te vinden zijn.
 DEFLANDRE, M. — Ostende et Blankenberghe à leurs débuts. *Tour. Club* LIV (1948), 151-54.
 ENGLISH, M. — Het hospitaal te Oostende. *Hand. Em. Brugge* LXXXV (1948), 5-58.
 ES, J. VAN — Het kasteel van Ronse. *Toer.* XXVII (1948), 76-77.
 FRAEYMAN, J. — De molen van Poelvoorde en zijn zeven gematen. Een brokske Wingensche geschiedenis. *Biek.* XLIX (1948), 1-15; 37-42; 63-69; 91-94; 115-18; 133-38.
 HALTEREN, E. VAN — De bron van de Schelde. *Touring Cl.* LIV (1948), 54-57; 65-67.
 HECKE, F. VAN — De heuveltjes van Ertvelde. *Touring Cl.* LIV (1948), 144.
 Antwoord op de vraag van G. WALSCHAP (*ibid.*, 109-10).
 JANSSENS, M. — Bazel in 't zoete Waesland. *Leuven*, 1948.
 Rec. W(ILDE), J. D(E). *O. K. Waas* LVI (1948/49), 83.
 JOOS, J. — Hamme. *Toer.* XXVII (1948), 13-18.
 KOLLER, F. — Histoire de Paddeschoot et de ses seigneurs. *Blason* II (1947/48), nr 5-7; nr 9; nr 10.
 Heerlijkheid bij St.-Niklaas (Waas).

- L., A. — Ovenskapelletjes : een vraag. *Biek.* XLIX (1948), 23.
 MEULEMEESTER, M. DE — Le prieuré des Bénédictines de Huneghem à Grammont. *Louvain*, 1947.
 PLANCQUAERT, J. — Oudenaarde en het land tussen Schelde en Leie van de kruistochten tot heden. *Brussel*, 1948.
 — Peteghem. Haar Romeinse villa, onderaardse wereld... *Kortrijk*, 1948.
 RIDDER, A. DE — Sint-Maertens-Laethem, kunstenaarsdorp. *Brussel*, z. j. (1946).
 Rec. A., R. *Ons Heem* IV (1948/49), 94-95.
 RYELANDT, C. — Au pays de Bakelandt. *Tour. Club* LIV (1948), 79-82.
 S., K. — De Beuterdijk. *Biek.* XLIX (1948), 42-44.
 SMET, A. DE — Het gehucht Risquons-Tout en de gebeurtenissen van 1848 in België. *Toer.* XXVII (1948), 125-28.
 Verklaart de naam van dit gehucht, gelegen te Moeskroen-Rekkem.
 VERMEULEN, J. — Uit de geschiedenis der buurtschedekenijen. *Onze Dekenijen* II, nr 1 (1/1/48).
 Rec. X. *Ovla. Za.* XXIII (1948), 73.
 VERMEULEN-MEYNE, H. — Yper en waterstelsel. *Yper*, z. j.
 Rec. C(OPPENOLLE), M. V(AN). *Ons Heem* IV (1948/49), 93.
 VIJVER, F. VAN DE — XV volksspreuken en volksgezegden uit Zeveneeiken betreffende steden en dorpen. *Ovla. Za.* XXIII (1948), 159-60.
 VYT, CHR. DE- — Onze windmolens. *Biek.* XLIX (1948), 256-57.
 Betr. windmolens te Lendelede, Snaaskerke, Vollezele, Werken, enz. Zie *Bibl.* 1947, blz. 225.
 VYVERE, P. VANDE — Van dokkewortels en dokkeblaren gesproken. *Biek.* XLIX (1948), 59-62 [zie ook *ibid.*, 107-12].
 WILDE, J. DE — Onuitgegeven Waassche documenten. *O. K.-Waas* LV (1947/48), 154-69.
 Betr. de kapelanijen van Zwijndrecht (1360), Vrasene (1361) en Belsele (1362).
 Zoals elk jaar verscheen ook in 1948 een „zakenwijzer” op *Biekorf*, waarin de plaatsnamen afzonderlijk worden samengebracht. Zie *Biek.* XLIX (1948), 261-64.
 Door de bestendige deputatie van de provincie Oost-Vlaanderen werden voor 1948 twee prijsvragen uitgeschreven voor de toponymie van een Oostvlaamse stad of gemeente en voor een studie over de Merovingische begraafplaatsen in Oost-Vlaanderen. Deze laatste prijsvraag werd beantwoord door H. ROOSENS in zijn ondertussen verschenen verhandeling : De Merovingische begraafplaatsen in België. Repertorium. Algemene beschouwingen (Maatschap. v. gesch. en oudhk. Gent, Verhandelingen 5). *Gent*, 1949.
 In het vierde deel van *Ovla. Jaarb.* 1947 vindt men verslagen en mededelingen van de verschillende commissies, o. a. betreffende geschiedenis en oudheidkunde (blz. 425-51) en de musea (blz. 451-64).

AFD. VI. — DE SPELLING DER VLAAMSE
PLAATSNAMEN

37. WIJER, H. J. VAN DE — De spelling der Vlaamse gemeentenamen. *Med. Ver. Naamkunde* XXIV (1948), 21-24.

Lijst van de voorgestelde wijzigingen tot aanpassing aan de nieuwe spelling met, in bijlage, de Overgangsbepaling van het Spellingbesluit en enkele toelichtingen, overgenomen uit de brochure van J. L. PAUWELS, vermeld in *Bibl.* 1945/46, nr 45 (1).

(1) Men vergelijkte in dit verband :

BALSACQ, A. — Nouveau répertoire pratique des communes de Belgique, publié d'après les documents officiels et en concordance avec la nouvelle toponymie. *Luttre*, 1947.

Bij het ter perse gaan van dit overzicht vernemen wij dat, door het Besluit van de Regent dd. 20 December 1949 „tot wijziging van de rangschikking der gemeenten [op grond van de algemene volkstelling van 31 December 1947] en tot vaststelling van de schrijfwijze der gemeentenamen”, de aanpassing aan de regels van het jongste spellingsbesluit integraal wordt doorgevoerd, zoals zij door de Commissie in het jaar 1947 werd voorgesteld (zie onze *Handelingen* XXII (1948), 152-53, voetnoot 1, en *Med. Ver. Naamkunde* XXIV (1948), 22.

Hiermede is thans een vraagstuk dat sedert het jaar 1843 (voor het eerst in de Centrale Commissie voor de Statistiek) in België werd gesteld, eindelijk en definitief van de baan!

Men vindt de tekst van het besluit, met de volledige tabel der Belgische gemeenten op blz. 11438-59 van het Belgisch Staatsblad van 29 December 1949.

AFD. VII. — HISTORISCHE en GEOGRAFISCHE
HULPMIDDELEN

38. BROUWER, H. — Atlas voor Nederlandsche palaeographie. *Amsterdam*, 1945.
39. DEBOUVERIE, A. H. — L'importance relative des centres d'habitat en Belgique. *Ts. Ver. aardr. stud.* XVII (1948), 27-34, met 1 kaart.
40. GÉNICOT, L. — Études sur la construction des routes en Belgique. Zie *Bibl.* 1947, nr 43.
Rec. QUICKE, F. *Rev. phil.* XXVI (1948), 661-62.
41. — Histoire des routes belges depuis 1704 (Coll. nat., sér. 8, n° 89). *Bruxelles*, 1948.
Rec. QUICKE, F. *Rev. phil.* XXVI (1948), 661-62.
Zie ook *Bijdr. Gesch. Ndl.* III (1948), 278.
42. LEFÈVRE, M. A. — Principes et problèmes de géographie humaine. Zie *Bibl.* 1945/46, nr 51.
Rec. LEENEN, J. *Leuv. Bijdr. Bijblad* XXXVIII (1948), 18-19.
43. PLANCKE, R. L. — Middeleeuwse inventarissen van Belgische kloosterbibliotheken. *Gulden Passer* XXVI (1948), 237-52.
44. SLICHER VAN BATH, B. H. — De betekenis van het archivalisch onderzoek voor de geschiedenis van de landbouw. *Landbouwk. Ts.* LX (1948), afl. 11/12.
45. STRUBBE, E. I. — Rapport général sur les travaux de la Commission royale des Anciennes Lois et Ordonnances de Belgique. *Com. roy. des anc. lois et ord.*, *Bull.* XV (1947), III-XVI.
Rec. M., L. TH. *Rev. phil.* XXVI (1948), 1281-82.

46. VERRIEST, L. — Institutions médiévales. Introduction au „Corpus des Records de coutumes et des lois de chefs-lieux de l'ancien comté de Hainaut (Le Hainaut. Encycl. prov. sous la dir. de L. LOSSEAU. Coll. de documents anc. rel. au Hainaut). *Mons-Frameries*, 1946.

Rec. GÉNICOT, L. *Rev. phil.* XXVI (1948), 716-41.

Zeer grondige bespreking, waarin o. m. de volgende termen ter sprake komen : *cultura, villa, castrum, portus, burgus; liberi, hospites, mancipia, servi, coloni, homines, burgenses*.

47. WACHTER, L. DE — Repertorium van de Vlaamse gouwen en gemeenten. Heemkundige documentatie 1800-1940. IVe deel : Gemeenten T-Z. Register. *Antwerpen*, 1948.

Zie *Bibl.* 1942, nr 68 ; *Bibl.* 1943, nr 53 ; *Bibl.* 1944, nr 51 ; *Bibl.* 1945, nr 32 ; *Bibl.* 1945/46, nr 56 ; *Bibl.* 1947, nr 48.

Rec. COPPENOLLE, M. VAN. *Ons Heem* IV (1948/49), 141.

GR(OOTAERS), L. *Louv. Bijdr. Bijblad* XXXVIII (1948), 76.
L(INDEMANS), J. E. S.-Br. XXXI (1948), 447-48 (1).

(1) De monniken van de St.-Pietersabdij te Steenbrugge hebben het grootse plan opgevat een (nieuwe) uitgave te bezorgen van alle vroeg-kristelijke teksten, onder de titel „Corpus Christianorum”. Zie hierover : A proposed new edition of early Christian texts. *Sacris Erudiri* I (1948), 405-14 [ook afzonderlijk verschenen in het Frans : Pour une nouvelle édition des anciens textes chrétiens].

AFD. VIII. — TAALGRENS en KOLONISATIE

Algemene studiën over de problematiek van de Germaanse kolonisatie zijn de volgende :

48. DHONDT, J.-LAET, S. J. DE-HOMBERT, P. — Quelques considérations sur la fin de la domination romaine et les débuts de la colonisation franque en Belgique. *Miscell. v. d. Weerd*, 133-56.

Het hiaat van de 5e eeuw menen de S. te kunnen verklaren wat de begraafplaatsen betreft, door het feit dat het Christendom de bijzetting zonder grafgiften heeft bevorderd. De afwezigheid van Frankische begraafplaatsen uit de 5e eeuw zou samenhangen met het verblijf van de Franken aan de noordrand van Taxandrië tot na 450.

49. — La fin de la domination romaine et les débuts de la colonisation franque en Belgique. Note complémentaire. *Hand. Mij. Gesch. Oudhk.* (Gent) n. r. III (1948), 116-21.

Enigszins gewijzigde verklaring van de tekst Am. Marcel „apud Toxiandriam locum” over het woongebied van de Saliërs omstreeks 358.

50. DRAYE, H. — De toponymie en de archeologie als hulpwetenschappen bij de studie van de vestigingsgeschiedenis in de zuidelijke Nederlanden. *Miscell. v. d. Weerd*, 157-74.

Onderzoekt de aard en de waarde van de gegevens die de „Siedlungsgeschichte” aan de hand van het naamkundig en oudheidkundig onderzoek kan inwinnen.

51. — Toponymie en geschiedenis. *Med. Ver. Naamkunde* XXIV (1948), 5-20.

Vervolg van de bijdrage, vermeld in *Bibl.* 1947, nr 60.

52. DUPRAZ, L. — Le royaume des Francs et l'ascension

politique des maires du palais au déclin du VIIe siècle (656-680). *Fribourg*, 1948.

Als **taalkundige bijdragen** over de Germaanse stammen vermelden wij voor het verlopen jaar :

53. HEEROMA, K. — Chaukisch. *Ts. Leid.* LXV (1948), 266-85.

S. wil de naam Oost-Ingwaeoons vervangen door Chaukisch.

54. MAURER, F. — Die „westgermanischen“ Spracheigenheiten und das Merowingerreich. *Lexis* I (1948), 215-28.

55. VLEESKRUYER, R. — A. Campbell's views on Inguaeonic. *Neophilologus* XXXII (1948), 173-83.

56. WEISGERBER, L. — Walhisk. Die geschichtliche Leistung des Wortes welsch. *Rhein. Viert.* XIII (1948), 87-146.

Inhoud : „Völkernamen als Ausprägung tragender Ideen des Völkerlebens. Das Problem *welsch*. I. Germanisch *Walhoz*. a) ein keltischer Nachbarstamm : die *Volcae* ; b) die Ausweitung des *Walchen*-Begriffes : der keltische Grenzsaum ; c) die Römerzeit : das Bewusstsein volklischer Verschiedenheit. II. *Walch* und *walhisk* in der Völkerwanderungszeit. a) der *Walchen*-Begriff ; b) *Walhisk* als Inbegriff volklischer Andersartigkeit ; c) die angelsächsische Sonderentwicklung. III. *Welsch* und *Deutsch*. a) *Walhisk* im westfränkischen Raum ; b) *Walhisk* als Gegenpol zu *theudisk* ; c) die Prägung des Wortes *Deutsch*. Die Eigenart des Begriffes *welsch* und ihre Auswirkungen.“

De Germaanse invloed in de noordelijke Romania wordt bestudeerd in de volgende studiën :

57. GYSSELING, M. — Le Namurois, région bilingue jusqu'au 8e siècle. Zie *Bibl.* 1947, nr 77.

Rec. REMACLE, L. *Com. Top.* XXII (1948), 441-42.

58. LEGROS, É. — Concordances lexicales et folkloriques

par-dessus la frontière des langues. *Miscell. Gessler*, 701-08.

Na enkele algemene beschouwingen, bespreekt S. een aantal volkskundige benamingen van dansen, ziekten (van mens en dier) en bijgeloof. Wijst op het belang van de studie van de wederzijdse ontleningen over de taalgrens heen.

59. ROHLFS, G. — Germanisches Spracherbe in der Romania (Sitzber. Bayer. Ak. Wiss., Phil.-hist. Kl. 1944/46, 8). *München*, 1947, mit 6 Abb. u. 17 Karten.

Rec. POPPE, E. *Arch. Stud. neu. Sprachen*, Bd. 186 (1949), 165-66.

Aan de hand van 17 woordgeografische kaarten tracht S. een beeld op te hangen van de taalkundige invloed van de Germaanse rijken in de Romania.

Over het ontstaan en het huidig verloop van de taalgrens wordt gehandeld in de volgende opstellen :

60. DHONDT, J. — Essai sur l'origine de la frontière linguistique. *Ant. Class.* XVI (1947), 261-86.

Na een kritisch overzicht van de theorie van KURTH, van de *limes*-theorie en van de stelling van PETRI, betoogt S. dat het verloop van de Frankische nederzetting ten N. en ten Z. van de taalgrens bepaald werd door de intensiteit van de vooraf bestaande romanisatie.

61. FAIDER-FEYTMANS, G. — La frontière du nord de la Gaule sous le Bas-Empire. *Mélanges Marouzeau* [Paris, 1948], 161-72.

62. LEGROS, É. — La frontière des dialectes romans en Belgique (Com. Top. Dial., Mém. sect. wal. 4). *Liège*, 1948, met kaart.

Zie ook : La carte de la Wallonie et la frontière linguistique. *Eng. Musée Vie Wal.* XXV (1948), 125-28.

Op grond van de inlichtingen die ter plaatse werden ingewonnen, wenst S. het huidig verloop van de grens tussen de Germaanse en de Romaanse dialecten in België te bepalen. Hij onderzoekt de enquêtes, kaarten en studiën die aan de taal-

grens gewijd werden in de 19e en de 20^e e., de officiële taal-tellingen, de verschillende problemen die gesteld worden door de twee- of meertaligheid, de inwijking en de actuele toponymie van de min of meer gemengde zones. Daarna bespreekt S. de toestand in de verschillende taalgrensgemeenten en verschaft terloops inlichtingen over de wijzigingen die in het taalgebruik zijn voorgekomen sinds KURTHS enquête, die in meer dan één geval onjuist blijkt te zijn.

Als historische conclusies van zijn onderzoek stipt S. aan dat het gemengd karakter van bepaalde taalgrensfragmenten niet kan beschouwd worden als een overblijfsel van een oorspronkelijke tweetalige zone; vervolgens dat de taalgrens niet zo vast is als men gemeenlijk denkt.

De identificatie van historische plaats- en volksnamen gaf aanleiding tot de hieronder opgesomde bijdragen:

63. HEURGON, J. — De Gesoriacum à Bononia. *Latomus* 1949, 127-33.
64. MARTIN, J. — Le problème de „Geminiacum”. *Namurcum* XXIII (1948), 47-52.
Onderzoekt de verschillende stellingen in verband met de localisatie van het *Geminiacum* van het Itin. Ant. en de Peutingerkaart.
65. MÜLLER, R. — Aduatuca Eburonum Nideggen. *Rurblumen* (Jülich), Jan. 1943.
Rec. VANNÉRUS, J. *Rev. phil.* XXVI (1948), 873-75.
66. VANNÉRUS, J. — Le nom de Tongres et ses congénères. *Miscell. V. d. Weerd*, 559-70.
Lijst van pln. waarin de naam van de stam der Tungri voorkomt of verondersteld kan worden.
67. VERLINDEN, C. — Deusone in regione Francorum. Zie *Bibl.* 1945/46, nr 74.
Rec. GYSSELING, M. *Rev. phil.* XXVI (1948), 858 (1).

(1) Verder kunnen wij de aandacht vestigen op de volgende bijdragen:

- BOEREN, P. C. — De proloog van de lex salica. *Bijdr. Gesch. Ndl.* III (1948), 229-39.
- ROOSENS, H. — Inleiding tot een methodisch onderzoek der Merovingische begraafplaatsen. *Hand. Mij. Gesch. Oudhk.* (Gent) n. r. III (1948), 68-97.

Voor de studiën en bijdragen over de vaderlandse oudheidkunde, die de naamkundige vaak kunnen interesseren, verwijzen wij naar de zeer degelijke bibliografie in *Archeologie* 1948 [overdruk uit *Ant. Class.* XVIII (1949), 127-46] en *Archeologie* 1949 [overdr. uit *Ant. Class.* XVIII (1949), 403-24], waarin de ontdekkingen en opgravingen in België, Nederland en Frankrijk worden vermeld. Secretaris van de Redactie van *Archeologie* is Prof. dr S. J. DE LAET, Muinikkaai 26, Gent.

LIJST VAN BRONNEN EN VERKORTINGEN

- Album Baur* = Album Prof. dr FR. BAUR I-II. *Antwerpen*, 1948.
- Lexis* = Lexis. Studien zur Sprachphilosophie, Sprachgeschichte und Begriffsforschung, hrsg. von J. LOHMANN I. *Lahr i/B.*, 1948.
- Mél. Marouzeau* = Mélanges de philologie, de littérature et d'histoire anciennes offerts à J. MAROUZEAU. *Paris*, 1948.
- Miscell. Gessler* = Miscellanea J. GESSLER I-II. *Deurne*, 1948.
- Miscell. V. d. Weerd* = L'Antiquité classique XVII (1948). *Brussel*, 1948.
- Ovla. jaarb.* = Cultureel jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen 1947. *Gent*, 1948.

NASCHRIFT. — Gelet op de steeds groter wordende moeilijkheden die aan de wetenschappelijke informatie worden gesteld, zijn de stellers van het bovenstaande overzicht zo vrij de lezers dringend om toezending te verzoeken van alle bijdragen over plaats- en persoonsnamenstudie, niet het minst van die welke in plaatselijke of geweestelijke tijdschriften, in dag- en weekbladen, enz. mochten verschijnen.

Adres : Prof. dr H. J. VAN DE WIJER, directeur van het Instituut voor Naamkunde, E. van Evenstraat 10^{IV}, Leuven.

De Persoonsnamenstudie in 1948

door K. ROELANDTS,
Geassocieerde van het N. F. W. O.

De persoonsnamen zijn in veel mindere mate dan het toponymisch materiaal gebonden aan plaats of tijd, hoewel de naamgeving van elk land of volk en van elke generatie ook haar eigen kenmerken heeft.

Daarom en vooral om reden van de geringere productie op dit gebied, worden in het eerste (genummerd) gedeelte van dit overzicht de anthroponymische bijdragen betreffende Vlaanderen, Nederland (1), Friesland en Zuid-Afrika samen behandeld. Hierna worden dan, evenals de vorige jaren, de studiën over de andere taalgebieden in de mate van het mogelijke overzien.

Onder de belangrijkste publicaties, die gedurende het afgelopen jaar verschenen zijn, dienen inzonderheid vermeld te worden : de voortreffelijke uitgave van het Gentse „Fragment” door M. GYSSELING en A. C. F. KOCH (nr 4) ; een zakelijke (voorlopige) mededeling, insgelijks van de hand van Dr GYSSELING, over ingueonismen in Vlaanderen en Noord-Frankrijk (nr 3) ; het belangwekkend onderzoek van specifiek Friese namentypen door prof. K. FOKKEMA (nr 2).

(1) Wij danken Dr P. J. MEERTENS voor de bereidwillig medegedeelde inlichtingen over de anthroponymische publicaties in Nederland.